

B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving

ArtEZ hogeschool voor de kunsten

*Verslag van de uitgebreide opleidingsbeoordeling
21 en 22 november 2013*

Utrecht
Juni 2014
www.AeQui.nl
Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4
Colofon	7
Inleiding	8
Beoogde eindkwalificaties	10
Programma	12
Voorzieningen	21
Kwaliteitszorg	23
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	25
Bijlagen	29
Bijlage 1 Visitatiecommissie	30
Bijlage 2 Programma visitatie	32
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens	35
Bijlage 4 Eindkwalificaties	36
Bijlage 5 Programmaoverzicht	37
Bijlage 6 Bestudeerde documenten	38
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen	39

Samenvatting

Op 21 en 22 november 2013 is de opleiding HBO Bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ArtEZ hogeschool voor de kunsten gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **voldoende**.

De opleiding DBKV is een vierjarige bacheloropleiding (240 EC). De opleiding leidt studenten op tot volledig bevoegde docenten voor beeldende vakken, ckv kunstgeschiedenis en kunst algemeen. Afgestudeerden kunnen zowel aan het werk in het primair onderwijs, als in het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en in het hoger onderwijs. Daarnaast zijn zij opgeleid om in de buitenschoolse kunsteducatiewereld aan de slag te gaan.

De opleiding wordt verzorgd op twee locaties in twee varianten. Bovendien is de opleiding DBKV van Hogeschool Windesheim heel recent ondergebracht bij ArtEZ Zwolle. Inzake de voltijdvariant in Zwolle geldt dat per 1 september 2013 gestart is met een nieuw programma. Studenten uit de hogere jaren maken het 'oude' programma af: het voltijdprogramma van ArtEZ Zwolle of het voltijdprogramma van Hogeschool Windesheim.

Het programma heeft voor alle locaties en varianten een aantal gemeenschappelijke kenmerken, zoals het leren binnen drie studiedomeinen (beeldende kunst en vormgeving, theorie van kunst en cultuur en educatie), de ontwikkeling van een persoonlijke visie en een onderzoekende en ondernemende houding.

Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt de beoogde eindkwalificaties (standaard 1) als **voldoende**.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de opleiding aansluit bij het landelijke competentieprofiel en de landelijke kennisbasis. Dit profiel geldt voor alle kunstvakdocentenopleidingen en is tot stand gekomen na overleg met het werkveld. De opleiding heeft oog voor de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en past haar eindkwalificaties (en het programma) daar indien nodig op aan. De competenties waarvoor wordt opgeleid zijn volgens de commissie actueel en weerspiegelen in voldoende mate het bachelorniveau, zoals blijkt uit de vergelijking met de Dublin-descriptoren. De opleiding heeft goede relaties met de beroepspraktijk.

Programma

Standaard 2, 4 en 5 beoordeelt de commissie als **goed**, de overige standaarden als **voldoende**.

De visitatiecommissie is van mening dat de opleiding het programma zodanig heeft ingericht dat de eindkwalificaties bereikt kunnen worden. Het programma wordt gekenmerkt door een nadrukkelijke praktijkgerichtheid (door theorie, reflectie, praktijk en beroepsechte stages). De praktijkgerichtheid wordt gedurende de opleiding opgebouwd waarbij toegevoerd wordt naar zelfstandig functioneren in de praktijk. Dit laatste vindt plaats tijdens de jaarlijkse stages en projecten. Het programma kent voldoende samenhang, die mede bereikt wordt door het onderscheid in de drie studiedomeinen. Op dit moment is

er sprake van een aantal programma's die, hoewel ze veel gemeenschappelijke kenmerken hebben, ook van elkaar verschillen. De commissie vindt het in dat kader positief dat in Zwolle gestart is met een nieuw curriculum, dat de komende jaren verder ingevoerd wordt.

De didactische vormgeving van het onderwijs is goed doordacht en uitgevoerd. De werkvormen en toetsvormen sluiten aan bij de verschillende studiedomeinen. Het programma is studeerbaar en de commissie vindt het instroombeleid goed.

Personeel

De commissie beoordeelt de standaarden die samenhangen met het personeel -8 en 9- als **goed**, respectievelijk standaard 10 als **voldoende**.

De visitatiecommissie heeft waardering voor de kwaliteit van het personeel. De docenten hebben een goede relatie met de beroepspraktijk, doordat zij daarin zelf werkzaam zijn. Docenten onderhouden actief netwerken met het beroepenveld, nemen actief deel aan platforms en adviescommissies met betrekking tot de kunstvakken, en schrijven boeken of artikelen die in het werkveld gebruikt worden. Het enthousiasme en de gedrevenheid van docenten wordt ook door studenten herkend.

De commissie heeft geconstateerd dat de hogeschool complex georganiseerd is en dat de organisatie (en -structuur) nog volop in ontwikkeling is. Zij vindt het daarom zeer te loven dat het opleidingsmanagement er in slaagt een hecht en betrokken team neer te zetten dat de huidige verandering op goede wijze uitvoert.

Voorzieningen

De commissie beoordeelt de standaarden die samenhangen met de voorzieningen (standaarden 11 en 12) met respectievelijk **goed** en **voldoende**.

De opleiding beschikt op beide locaties over goede faciliteiten. De beschikbaarheid van werkplaatsen en de begeleiding in de werkplaatsen zijn daar een belangrijk onderdeel van. De opleiding is actief bezig met het huisvestingsbeleid.

Studenten worden goed begeleid, de studieloopbaanbegeleider, de mentor en de decaan spelen daarin een belangrijke rol. Ook voor studenten met een functiebeperking is voorzien in goede begeleiding. Daarbij staat maatwerk centraal. De informatievoorziening aan studenten is voldoende.

Kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de standaarden verbonden aan kwaliteitszorg (standaard 13, 14 en 15) als **goed**.

De visitatiecommissie is van mening dat er een adequaat kwaliteitszorgsysteem is. Op facultair en opleidingsniveau wordt structureel en gestructureerd gemeten. Deze metingen leiden tot aantoonbare verbetermaatregelen. Ook worden de belanghebbers betrokken bij (de kwaliteitszorg van) de opleiding. Studenten voelen zich zeer gehoord door de opleiding.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties (standaard 16) als **voldoende**.

De opleiding heeft een adequaat systeem van toetsing. De opleiding maakt gebruik van variërende toetsvormen, die aansluiten bij de drie studiedomeinen. De bestudeerde toetsen vond de commissie van adequaat niveau. De commissie ondersteunt de

recente inrichting van een toetscommissie. Daarmee krijgt de kwaliteit van toetsing nog meer aandacht binnen de opleiding. De commissie is op basis van de beoordeelde afstudeerwerken van mening dat het bachelorniveau wordt gerealiseerd.

De commissie constateert dat de centrale examencommissie actief betrokken is bij de borging van de toetsing en het eindniveau.

Aanbevelingen

De commissie raadt de opleiding aan een gezamenlijke visie op praktijkgericht onderzoek te formuleren en deze te vertalen in alle programma's. Daarmee kan het onderwijs op het gebied van onderzoeksvaardigheden een bredere basis krijgen.

De opleiding is actief om de verschillende programma's meer overeen te laten komen. De visitatiecommissie vindt dat een goed uitgangspunt, zeker omdat de opleiding eclectisch te werk gaat ten aanzien van de verschillende programma's die er thans zijn, en tevens een natuurlijk tempo probeert aan te houden. Wat dat tempo betreft, maakt de commissie twee opmerkingen. De commissie raadt de opleiding aan het vierde jaar van de programma's versneld naar elkaar toe te laten groeien zodat alle studenten de drie studiedomeinen in het vierde jaar afronden (dit gebeurt nu nog bij de oud-Windesheim opleiding in het derde jaar). Verder is het de commissie opgevallen dat ook de beoordelingsformulieren die gebruikt worden, zeer verschillend zijn. Zij raadt de opleiding aan deze op beide locaties versneld op elkaar af te stemmen.

Tenslotte geeft de commissie de opleiding in overweging om een meer integrale afstudeeropdracht in te voeren.

Alle standaarden van het NVAO-kader zijn met (minimaal) voldoende beoordeeld en op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving.

Namens de voltallige visitatiecommissie, Utrecht, juni 2014

Ir. R.S. Kloosterman
Voorzitter

Drs. T. Buising
Secretaris

Overzicht

De beoordelingen per standaard zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Standaard	Beoordeling
Beoogde eindkwalificaties 1. Beoogde eindkwalificaties	<i>Voldoende</i>
Programma 2. Oriëntatie van het programma 3. Inhoud van het programma 4. Vormgeving van het programma 5. Instroom 6. Studeerbaarheid 7. Omvang en duur	<i>Goed</i> <i>Voldoende</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Voldoende</i> <i>Voldoet</i>
Personeel 8. Doeltreffend personeelsbeleid 9. Het personeel is gekwalificeerd 10. De omvang van het personeel is toereikend	<i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Voldoende</i>
Voorzieningen 11. Materiële voorzieningen 12. Studiebegeleiding	<i>Goed</i> <i>Voldoende</i>
Kwaliteitszorg 13. Evaluatie resultaten 14. Maatregelen tot verbetering 15. Betrekken van opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	<i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i>
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties 16.1 Toetsing 16.2 Gerealiseerde eindkwalificaties	<i>Voldoende</i> <i>Voldoende</i>
Totaalbeoordeling	Voldoende

Colofon

Instelling en opleiding

ArtEZ hogeschool voor de kunsten
Adres: Onderlangs 9, 6812 CE Arnhem
Telefoon: (026) 35 356 35
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: niet aangevraagd

Opleiding: B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving
Niveau: Hbo-bachelor
Aantal studiepunten: 240 EC
Titel: Bachelor of Fine Arts and Design in Education
Locatie: Arnhem en Zwolle
Variant: Voltijd en deeltijd
Croho-nummer: 39100
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestond uit:
René Kloosterman, voorzitter
Karin Hoogeveen, werkveld- en domeindeskundige
Piet Hagenaars, werkveld- en domeindeskundige
Karlijn Kuijn, studentlid
Titia Buising, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

ArtEZ hogeschool voor de kunsten (ArtEZ) biedt bachelor- en masteropleidingen aan op het gebied van beeldende kunst, architectuur, mode, vormgeving, muziek, theater, creative writing, dans en docentenopleidingen in de kunstvakken. Aan de hogeschool studeren circa 3000 studenten. De hogeschool behoort tot de grote kunsthogescholen van Nederland. De hogeschool is gevestigd in Arnhem, Enschede en Zwolle. Het onderwijs van ArtEZ is gericht op de artistieke, intellectuele en persoonlijke groei van studenten. De hogeschool wil studenten opleiden in een professionele rol die nauw aansluit bij hun talent, persoonlijkheid en ambities.

Het instituut

ArtEZ heeft als missie het opleiden van kunstenaars die ook werken. Afgestudeerden kennen hun positie en kracht, hebben hun artistieke en vakmanschap ontwikkeld en weten die - vaak samen met anderen - maatschappelijk betekenis te geven. De afgestudeerden zijn voorbereid op een professioneel bestaan op het hoogste niveau in een internationale context. De missie is vertaald in een visie waarin vijf begrippen centraal staan: artistieke, vakmanschap, professionaliteit, engagement en samenwerkingsgerichtheid.

De hogeschool kent lectoraten, die de verbinding vormen tussen de hedendaagse internationale kunstwereld en het kunstonderwijs van ArtEZ.

ArtEZ omvat vier faculteiten. De bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV) is onderdeel van de faculteit Art & Design. De opleiding wordt aangeboden op de ArtEZ locaties Zwolle en Arnhem. In Zwolle is per 1 september 2013 de opleiding DBKV (personeel en studenten) van hogeschool Windesheim ondergebracht bij ArtEZ. De opleiding wordt zowel in vol- als deeltijd aangeboden. Per locatie is een coördinator voor de voltijd- en deeltijdopleiding aanspreekpunt voor docenten en studenten. Het hoofd DBKV is inhoudelijk verantwoordelijk voor de opleiding.

ArtEZ heeft het interfacultair samenwerkingsverband en het Expertisecentrum Kunsteducatie ingericht voor de vier docentopleidingen van ArtEZ (Docent Dans, Docent Theater, Docent Muziek en DBKV).

De opleiding

De opleiding DBKV is een vierjarige bacheloropleiding (240 EC). De opleiding leidt studenten op tot volledig bevoegde docenten voor beeldende vakken, ckv kunstgeschiedenis en kunst algemeen. Afgestudeerden kunnen zowel aan het werk in het primair onderwijs, als in het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs en in het hoger onderwijs. Daarnaast zijn zij opgeleid om in de buitenschoolse kunsteducatiewereld aan de slag te gaan.

De opleiding heeft als doelstelling om, in overleg met het werkveld, bekwame, betrokken en innovatieve docenten beeldende kunst en vormgeving op te leiden.

De kritische reflectie stelt dat een docent BKV zijn beroep praktijkgericht of theoretisch-reflectief kan invullen. Hierbij wordt opgemerkt dat in de praktijk deze twee aspecten niet strikt gescheiden zijn. Bij het eerste staan de beeldende vakken centraal. Daarbij heeft de docent BKV bijvoorbeeld als (kern)taak het op gang brengen en begeleiden van creatieve, beeldende processen bij anderen. Bij het tweede, de theoretisch-reflectieve invulling, gaat het om theorie van kunst en cultuur en cultuurbeschouwing. Daarbij heeft de docent BKV onder andere als taak de studenten beeldende uitingen te leren beschouwen en interpreteren en de zeggingskracht van beelden te leren zien.

De opleiding maakt gebruik van het landelijke competentieprofiel van het Kunstvak Docenten Overleg (KVDO), van 2011. Bovendien wordt de landelijke kennisbasis gebruikt (HBO-raad juni 2012).

Zoals eerder opgemerkt wordt de opleiding verzorgd op twee locaties in twee varianten. Bovendien is de

opleiding DBKV van Hogeschool Windesheim heel recent ondergebracht bij ArtEZ Zwolle. Voor zover relevant zullen verschillen tussen de locaties en de voltijd- en deeltijdvariant expliciet benoemd worden. Inzake de voltijdvariant in Zwolle geldt dat per 1 september 2013 gestart is met een nieuw programma. Studenten uit de hogere jaren maken het 'oude' programma af: het voltijdprogramma van ArtEZ Zwolle of het voltijdprogramma van Hogeschool Windesheim.

De kritische reflectie stelt dat de opleidingen DBKV in Zwolle en Arnhem op een aantal punten van elkaar verschillen. Ten eerste is de regionale context anders, waardoor verschillende samenwerkingsverbanden ontstaan die de opleidingen een eigen kleur geven. Bovendien is de clustering van de opleiding per locatie anders. De verwachting is dat dit laatste de komende jaren versterkt zal worden, onder andere door de verplaatsing van de bacheloropleiding Fine Art naar Arnhem en de eerder genoemde komst van de opleiding DBKV van Hogeschool Windesheim naar ArtEZ Zwolle.

De visitatie

ArtEZ heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden. In dat gesprek is het programma en de invulling van de gesprekken en gesprekspartners vastgesteld voor beide locaties, zie bijlage 2.

De hogeschool heeft twee weken voorafgaand aan het visitatiebezoek een aankondiging verspreid voor het geplande open spreekuur. Noch studenten, noch medewerkers hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

De visitatiecommissie heeft een keuze gemaakt van twintig afstudeerwerken uit het totaal van afstudeerwerken dat de laatste twee jaar door studenten van alle studieprogramma's is geproduceerd, en heeft deze voorafgaand aan de visitatie beoordeeld. Bovendien heeft de commissie op 3 juli 2013, zowel in Zwolle als Arnhem de eindexamenexposities en presentaties van studenten bezocht. De resultaten hiervan zijn input geweest voor de gesprekken met de opleiding, zie hoofdstuk 6 van dit rapport.

Bij de visitatie heeft de commissie gesprekken gevoerd met docenten en studenten van alle lopende curricula van de opleiding. Bij de beoordeling is de nadruk gelegd op de bevindingen van het curriculum te Arnhem en het nieuwe curriculum in Zwolle, vanuit de gedachtegang dat dat de 'blijvende' curricula zijn waarop accreditatie (die immers voor de komende zes jaar moet gaan gelden) betrekking gaat hebben. Daar waar relevant doet de commissie ook uitspraken over de uitfaserende curricula.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie. Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in februari 2014, de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Beoogde eindkwalificaties

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de opleiding aansluit bij het landelijke competentieprofiel en de landelijke kennisbasis. Dit profiel geldt voor alle kunstvakdocentenopleidingen en is tot stand gekomen na overleg met het werkveld. De opleiding heeft oog voor de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en past haar eindkwalificaties (en het programma) daar indien nodig op aan. De competenties waarvoor wordt opgeleid zijn volgens de commissie actueel en weerspiegelen in voldoende mate het bachelorniveau, zoals blijkt uit de vergelijking met de Dublin-descriptoren. De opleiding heeft goede relaties met de beroepspraktijk.

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

De commissie beoordeelt deze standaard als **volgende**. De opleiding maakt gebruik van de landelijke competenties zoals die gedefinieerd zijn door het Kunstvak Docenten Overleg (KVDO) waarin de kunstvakdocentenopleidingen vertegenwoordigd zijn. De opleiding heeft een nadrukkelijke relatie met het beroepenveld.

Afstemming beroepenveld

Het eerder genoemde landelijke competentieprofiel, opgesteld door het Kunstvak Docenten Overleg in 2011, geldt als basis voor de competenties (eindkwalificaties) van de opleiding. In het KVDO zijn alle kunstvakdocentenopleidingen van Nederland vertegenwoordigd. Daarnaast geldt de landelijke kennisbasis, uitgegeven door de HBO-raad in juni 2012. Het landelijke competentieprofiel is gevalideerd door het werkveld en het landelijk netwerk DBKV (docentenopleidingen beeldende kunst en vormgeving).

De opleiding DBKV heeft een eigen werkveldcommissie. Deze commissie bestaat uit zes leden afkomstig uit het werkveld (waaronder de buitenschoolse kunsteducatie, het voortgezet onderwijs en het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs). De werkveldcommissie bespreekt belangrijke ontwikkelingen in de verschillende sectoren van het werkveld en het curriculum van de opleiding. De werkveldcommissie komt minimaal één keer per jaar bijeen. De kritische reflectie vermeldt dat de werkveldcommissie de competenties van de opleiding in 2013 heeft vastgesteld. Daarbij is opgemerkt dat de werkveldcommissie verdeeld was over de artistieke competentie, waarbij de docent als kunstenaar, vanuit een eigen artistieke visie, lesgeeft. Voor een aantal

leden van de werkveldcommissie is het hebben van een eigen artistieke visie minder belangrijk dan de pedagogisch-didactische competentie. De commissie constateert tot haar tevredenheid dat de opleiding zowel de artistieke en de pedagogisch-didactische competentie hanteert.

De visitatiecommissie heeft apart gesproken met vertegenwoordigers van het werkveld. Zij zijn positief over de opleiding en het niveau van de studenten. Met name studenten die een LIO-stage volgen zijn (tijdens deze stage) direct en zeer zelfstandig inzetbaar. Ook zijn volgens de vertegenwoordigers van het werkveld de eisen die aan de stages gesteld worden duidelijk. Tijdens het gesprek hebben de vertegenwoordigers desgevraagd opgemerkt tevreden te zijn over de afgestudeerden.

De commissie stelt vast dat de opleiding een expliciete relatie met de beroepspraktijk heeft. Via de werkveldcommissie, de stagebegeleiders, het landelijke netwerk DBKV, alumni, geëngageerden en haar eigen docenten houdt de opleiding contact met (actuele ontwikkelingen in) het werkveld. Stagebegeleiders van scholen worden bijvoorbeeld jaarlijks uitgenodigd om actuele ontwikkelingen in het onderwijs te bespreken. Geëngageerden geven feedback op de examenprocedure en het beeldend niveau. Nagenoeg alle beeldende docenten zijn ook werkzaam in de beroepspraktijk als kunstenaar of vormgever. De opleiding omvat vier stages, waarbij studenten direct kennis maken en ervaring op doen in de relevante beroepspraktijk.

Concreet

De opleiding hanteert zoals aangegeven het landelijke competentieprofiel. Onderdeel daarvan zijn ook de zeven verplichte bekwaamheidseisen voor leraren van de Onderwijscoöperatie (voorheen Stichting

Beroepskwaliteit Leraren). Deze bekwaamheidseisen zijn de basis voor de wet Beroepen in het Onderwijs. De opleiding kent vijf competenties: artistiek, pedagogisch en didactisch, interpersoonlijk, omgevingsgericht en kritisch-reflectief. De competenties zijn vertaald in deel-competenties, waarvoor vervolgens indicatoren zijn geformuleerd. De competentie artistiek is bijvoorbeeld vertaald in de deelcompetenties creëren en ambachtelijk. Ten aanzien van deelcompetenties ambachtelijk wordt bijvoorbeeld van studenten verwacht dat zij technische vaardigheden op het gebied van de eigen discipline tonen. Daarbij komt onder andere het bewust gebruiken van verschillende materialen aan de orde en het vermogen om in alles materiaal te zien. Bij het didactische aspect van de pedagogisch-didactische competentie wordt bijvoorbeeld van studenten verwacht dat zij leeractiviteiten ontwerpen vanuit een vakgerichte didactische visie die in het perspectief van de ontwikkeling van de studenten betekenisvol zijn.

In de vakbeschrijvingen worden de competenties vertaald door per vak een beschrijving te geven van de inhoud en de leerdoelen.

De opleiding hanteert drie niveaus: basisniveau, gevorderd niveau en bachelorniveau. De niveaus onderscheiden zich van elkaar in de mate van complexiteit, zelfsturing en transfer. Het basisniveau is bereikt na de propedeuse, het gevorderd niveau komt in de hoofdfase van de opleiding aan bod (het tweede en derde jaar) en aan het eind van de opleiding (vierde jaar) hebben studenten het bachelorniveau bereikt.

Actueel

De kritische reflectie vermeldt dat de DBKV-opleidingen in 2012 een gemeenschappelijke kennisbasis voor het binnenschoolse werkveld DBKV hebben opgesteld. Dit is gevalideerd door het werkveld. Deze kennisbasis wordt op dit moment door de opleiding in de vakbeschrijvingen geïmplementeerd. Het eerder genoemde KVDO wil ook een kennisbasis

voor het buitenschoolse werkveld DBKV ontwikkelen.

Op basis van de bestudeerde documenten en de gevoerde gesprekken stelt de commissie vast dat de eindkwalificaties (en het programma) periodiek geactualiseerd worden. Daarvoor wordt onder andere input van alumni (driejaarlijkse alumni enquête), het werkveld en de HBO-monitor gebruikt. Ook in de overleggen van het landelijk netwerk DBKV worden door de betrokken opleidingen actuele ontwikkelingen besproken die kunnen leiden tot aanpassing van het competentieprofiel. De commissie stelt vast dat de opleiding zich bewust is van de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en deze verwerkt in het programma. Zo is bijvoorbeeld door de toename van het aantal rollen van docenten de nadruk op (interdisciplinaire) projecten en stages in het programma vergroot. Bovendien is in het programma meer aandacht voor digitale media, in bijvoorbeeld het vak 4D en het project Mediacultuur. Ook is voor studenten het ontwikkelen van een ondernemende houding en een visie op het vakgebied belangrijker geworden in de opleiding. De opleiding wil studenten daarmee voorbereiden op de uitdagingen in de kunstsector, onder andere als gevolg van de economische crisis.

De commissie stelt eveneens vast dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte heeft genomen. Zo is bijvoorbeeld een systematische evaluatie van de opleiding door externen ingevoerd en is de studielast meer gespreid over de jaren.

Dublin-descriptoren

In de kritische reflectie worden de Dublin-descriptoren voor het bachelorniveau verbonden aan de DBKV competenties. De interpretatie van de Dublin descriptoren is zodanig geconcretiseerd, dat het de visitatiecommissie duidelijk is hoe de vertaalslag hiervan naar het curriculum is gemaakt. De visitatiecommissie heeft dan ook vastgesteld dat de Dublin-descriptoren te identificeren zijn in het programma.

Programma

De visitatiecommissie is van mening dat de opleiding het programma zodanig heeft ingericht dat de eindkwalificaties bereikt kunnen worden. Het programma wordt gekenmerkt door een nadrukkelijke praktijkgerichtheid (door theorie, reflectie, praktijk en beroepsechte stages). De praktijkgerichtheid wordt gedurende de opleiding opgebouwd waarbij toegewerkt wordt naar zelfstandig functioneren in de praktijk. Dit laatste vindt plaats tijdens de jaarlijkse stages en projecten. Het programma kent voldoende samenhang, die mede bereikt wordt door het onderscheid in de drie studiedomeinen. Op dit moment is er sprake van een aantal programma's die, hoewel ze veel gemeenschappelijke kenmerken hebben, ook van elkaar verschillen. De commissie vindt het in dat kader positief dat in Zwolle gestart is met een nieuw curriculum, dat de komende jaren verder ingevoerd wordt.

De didactische vormgeving van het onderwijs is goed doordacht en uitgevoerd. De werkvormen en toetsvormen sluiten aan bij de verschillende studiedomeinen. Het programma is studeerbaar en de commissie vindt het instroombeleid goed.

Wel raadt de commissie de opleiding aan een gezamenlijke visie op praktijkgericht onderzoek te formuleren en deze te vertalen in alle programma's. Daarmee kan het onderwijs op het gebied van onderzoeksvaardigheden een bredere basis krijgen.

Oriëntatie

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De relatie met de praktijk is zichtbaar aanwezig in de opleiding. Middels stages en projecten werken studenten in de (toekomstige) beroepspraktijk. Daarnaast werken studenten gedurende de opleiding aan hun eigen werk en hun eigen kunstenaarschap.

Een belangrijk uitgangspunt van de opleiding is dat het leren plaatsvindt vanuit een authentieke of realistische beroepssituatie. Dat draagt volgens de opleiding bij aan de professionaliteit van studenten. Deze realistische beroepssituaties komen met name aan de orde tijdens de vier stages en de projecten die studenten gedurende de opleiding uitvoeren.

In het eerste, oriënterende, jaar van de opleiding vindt de oriëntatiestage plaats. Deze stage is bedoeld om studenten zich te laten oriënteren op alle facetten van het beroep van docent. Aan het einde van de stage kunnen studenten een antwoord geven op de vraag: 'Wil en kan ik in mijn vak docent worden?'

Het tweede jaar omvat de basisstage. Tijdens deze stage wordt verwacht dat studenten lesgeven en een hele klas begeleiden bij een les- of onderwijsactiviteit. Ook het ontwerpen van lessen komt aan de

orde. De tweedejaarsstage vindt bij voorkeur plaats in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

In het derde jaar vindt de vervolgstage plaats. Deze stage is erop gericht dat studenten een klas begeleiden bij een serie van lessen. Bovendien komt het ontwerpen en uitvoeren van leerarrangementen met diverse activerende werkvormen aan de orde. Voor de derdejaarsstage kiezen studenten een vakkenpakket dat hen interesseert, bij voorkeur in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs, het mbo of het hbo.

Voor het vinden van een geschikte stageplek zijn het stagebureau en de stagecoördinatoren beschikbaar. Ter voorbereiding op alle stages volgen studenten Vakdidactiek. In het eerste en tweede jaar maken studenten tijdens dit vak een stageplan. In het derdejaars vak Vakdidactiek in Arnhem wordt ingegaan op het kunnen schrijven van lesbrieven gericht op vwo-leerlingen, en het ontwikkelen van vakdidactische hulpmiddelen. Daarnaast worden de stageervaringen van studenten besproken tijdens interviewsessies. Het vak is afgerond als studenten voor alle opdrachten een voldoende gehaald hebben.

In het laatste jaar wordt de stage individueel uitgevoerd. Studenten kunnen kiezen voor de begeleide stage of de LIO-stage (dit laatste is alleen voor Arnhemse studenten). De begeleide variant omvat twee dagen per week stage gedurende achttien weken. Studenten dienen in die periode 90 tot 100 lessen te verzorgen. Dit omvat onder andere het begeleiden

van een hele klas bij een serie lessen. Ook wordt in deze stage wederom verwacht dat studenten leerarrangementen ontwerpen en uitvoeren met gebruikmaking van activerende werkvormen. De begeleide eindstage kan door studenten al dan niet gecombineerd worden met een stage in het buitenschoolse werkveld.

De LIO-stage krijgt vorm in een blok- of lintvariant. Bij de lintvariant lopen studenten gedurende veertig weken twee dagen per week stage, bij de blokvariant is dat vier dagen per week gedurende twintig weken. Bij de LIO-stage worden studenten beschouwd en behandeld als beginnend docent.

Naast de hierboven genoemde stages vindt in het derde jaar ook de stage van het interfacultaire programma plaats (zie ook standaard 3). Deze stage is onderdeel van het project Interdisciplinaire Kunst-educatie. Het omvat een onderzoek naar het kunst-onderrwijs op de stageschool en ontwerpen van CKV lessen of een kunstproject op een school of bij een culturele instelling. Ook het uitvoeren van de lessen of het project is onderdeel van dit project. Het gehele project wordt uitgevoerd door interdisciplinaire teams van studenten van de vier docentenopleidingen van de hogeschool.

Studenten voeren gedurende de opleiding in elk jaar, verschillende projecten uit. Tijdens de projecten staat het oplossen van een realistisch en relevant beroepsprobleem centraal. In het eerste jaar starten de Zwolse studenten met het project Inspiratie. Gedurende een week verzamelen studenten inspiratiebronnen, materiaal, beelden en ideeën waarmee zij de ontwikkeling van hun eigen artistieke visie gaan starten. Studenten krijgen in deze week individuele en klassikale begeleiding en bezoeken tentoonstellingen en lezingen. In Arnhem volgen studenten in het eerste jaar bijvoorbeeld het project De spelende mens. Daarbij maken studenten tijdens een stage kennis met het beroep van leerkracht op een basisschool en met basisschool leerlingen. De Arnhemse studenten hebben tijdens de visitatie opgemerkt dat hun zelfstandigheid in projecten gedurende de opleiding toeneemt.

Naast de projecten en de stages bezoeken studenten tijdens de opleiding geregeld musea en worden er regelmatig excursies georganiseerd.

De interfacultaire stage, waarbij met andere disciplines wordt samengewerkt, zien studenten als een uitdaging. Voor de beoordeling van de interfacultaire stage zijn criteria opgesteld, waarbij wordt gelet op de kwaliteit van het werk, de samenwerking en de rol van studenten in het proces. Ook houden studenten een logboek bij. In het logboek reflecteren studenten op hun eigen doelstellingen en onderzoeksvragen.

De commissie is positief over de stages en de toeleiding naar het beroep waar de studenten voor worden opgeleid. Het is de commissie daarbij opgevallen dat het niet altijd lukt om een theoriestage in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs te vinden, eenvoudigweg doordat het aantal stageplaatsen daar beperkt is. De commissie vindt dit echter een belangrijk onderdeel van het docentschap en raadt de opleiding aan daar actiever op te sturen.

Inhoud

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

De commissie beoordeelt deze standaard als **volgende**. De opbouw, inhoud en samenhang van het programma maken het mogelijk dat studenten de eindkwalificaties bereiken. De commissie is van mening dat de opleiding adequaat inspeelt op de actualiteit en daarin ook de juiste ontwikkelingen en trends opneemt in het programma.

Zoals benoemd in de inleiding, zijn er verschillende programma's: het programma in Arnhem in een voltijd- en deeltijdvariant, het ArtEZ programma in Zwolle (dat door tweede-, derde- en vierdejaars gevolgd wordt, en het voormalige Windesheim programma in Zwolle (dat eveneens door tweede-, derde- en vierdejaars gevolgd wordt en een voltijd- en deeltijd variant kent). Bovendien is in het eerste jaar (in studiejaar 2013-2014) van de opleiding DBKV in Zwolle gestart met een nieuw curriculum.

In de komende jaren zullen de bestaande 'oude' programma's uitgefaseerd worden. Het is de commissie tijdens de visitatie duidelijk geworden dat de opleiding DBKV ernaar streeft om studenten hun oorspronkelijke programma te laten vervolgen en te laten afmaken. Wanneer nodig worden individuele afspraken gemaakt over het herkansen van vakken en dergelijke. De commissie vindt dit positief en

heeft tijdens de visitatie van studenten vernomen dat dit ook in goede orde verloopt.

De opleiding heeft bij het harmoniseren van de programma's een aantal gemeenschappelijke kenmerken als uitgangspunt genomen:

- het leren vindt plaats binnen drie studiedomeinen: beeldende kunst en vormgeving, theorie van kunst en cultuur en educatie;
- het leren vindt plaats vanuit realistische beroepssituaties (stages en projecten, zie standaard 2);
- interdisciplinaire samenwerking;
- het ontwikkelen van een persoonlijke visie en
- het ontwikkelen van een onderzoekende en ondernemende houding.

Studiedomeinen

De opleiding is opgebouwd in drie studiedomeinen: beeldende kunst en vormgeving, theorie van kunst en cultuur en educatie. Het eerste domein, beeldende kunst en vormgeving, is gericht op artistieke competenties. De opleiding hanteert daarbij als uitgangspunt dat deze de basis vormen voor het docentschap.

Bij het tweede studiedomein, theorie van kunst en cultuur, krijgen studenten inzicht in hun eigen voorkeuren op beeldend gebied, hun eigen positie, en kunnen ze kunst in een context plaatsen en beschouwen. Ook filosofische aspecten en het kunnen reflecteren op het eigen beeldende werk en het werkproces komen daarbij nadrukkelijk aan de orde. Het laatste studiedomein, educatie, is gericht op het ontwikkelen van vaardigheden om beeldende kunst en vormgeving overdraagbaar te maken naar anderen, zowel binnen- als buitenschools. Deze drie studiedomeinen komen in elk jaar expliciet naar voren.

De commissie heeft tijdens de visitatie met diverse gesprekspartners gesproken over de integratie tussen de drie studiedomeinen. Docenten vertelden dat de integratie van de drie studiedomeinen vooral plaatsvindt in de projecten en in het interfacultaire programma. Daarnaast stellen docenten door hun eigen ervaringen als bijvoorbeeld kunstenaar en docent op een school voor voortgezet onderwijs ook in hun eigen lessen de integratie aan de orde. Bij werkschouwen zijn ook docenten van de andere studiedomeinen betrokken.

Interdisciplinaire samenwerking

Het derde kenmerk, interdisciplinaire samenwerking, komt met name naar voren in het gezamenlijke interfacultaire programma dat de hogeschool heeft opgezet voor haar docentenopleidingen. Dit programma omvat 22,5 EC. Het interfacultaire programma hanteert dezelfde indeling in studiedomeinen. Het onderwijs op het gebied van cultuurgeschiedenis is onderdeel van het interfacultaire programma.

Ondernemende en onderzoekende houding

Het ontwikkelen van een ondernemende en onderzoekende houding is onderdeel van de competentie-set waarvoor opgeleid wordt. De aandacht voor een ondernemende houding komt, sinds 2011, expliciet naar voren in de derdejaars module Arteconomie. In deze module wordt onder andere ingegaan op fiscaal-economische, juridische- en marketing-technische aspecten van de beroepspraktijk van de kunstenaar. Daarbij komen ook onderwerpen als het opzetten van een onderneming, overeenkomsten, auteursrecht, administratie, marketing en communicatie aan de orde.

De aandacht voor een onderzoekende houding en onderzoeksvaardigheden komt in de verschillende studiedomeinen aan bod. Binnen het domein beeldende kunst en vormgeving voeren studenten een artistiek onderzoek uit, in het domein educatie een praktijkonderzoek en in het domein theorie van kunst en cultuur een theoretisch onderzoek.

De commissie heeft tijdens de visitatie met studenten gesproken over de aandacht voor onderzoeksvaardigheden en het ontwikkelen van een onderzoekende houding. Arnhemse studenten hebben in dat kader opgemerkt dat zij elk jaar een aantal kleine onderzoeken uitvoeren, waarbij ze een essay of een verslag schrijven. Ook is er aandacht voor beeldend onderzoek. Dit wordt echter door zowel docenten als studenten verschillend ingevuld. Studenten waarderen het dat theoretisch onderzoek benaderd wordt vanuit een praktische invalshoek.

Zwolse studenten (zowel ArtEZ als oud-Windesheim voltijd en deeltijd) hebben opgemerkt dat ook in hun programma's aandacht is voor verschillende vormen van onderzoek zoals beeldend onderzoek, werkveldonderzoek en literatuuronderzoek. Voor de studenten van het ArtEZ-programma komt dit met name in het vierde jaar terug, waarbij ze middels het doen

van onderzoek verschillende onderdelen van het programma afronden.

Ook met docenten en management heeft de commissie gesproken over de rol van onderzoek in het programma. Het is de commissie duidelijk geworden dat verschillende typen onderzoek, passende bij de drie studiedomeinen, belangrijk zijn in de opleiding. Het is de commissie daarbij echter opgevallen dat er (nog) geen eenduidige expliciete visie is op praktijkgericht onderzoek. Zij raadt de opleiding aan deze visie (gezamenlijk met docenten en in relatie tot de competenties) te expliciteren. Ze adviseert de opleiding in dat kader ook de relatie met de relevante lectoraten te versterken. In het verlengde daarvan vindt de commissie dat in het programma meer aandacht kan zijn voor onderzoeksvaardigheden, die zichtbaar terugkomen in bijvoorbeeld een integraal uit te voeren onderzoek waarbij studenten alle onderzoeksfasen doorlopen.

Inhoud programma

In het eerste jaar krijgen studenten een brede basis aangereikt op het gebied van kennis en vaardigheden en het ontwikkelen van een professionele houding. De propedeuse heeft, zo vermeldt de kritische reflectie, een oriënterend, verwijzend en selecterend karakter. De eerder genoemde domeinen (beeldende kunst en vormgeving, theorie van kunst en cultuur en educatie) komen in het eerste jaar aan de orde. Binnen het domein beeldende kunst en vormgeving ontwikkelen studenten in het eerste jaar basisvaardigheden op gebied van 2D, 3D en 4D. Studenten volgen onder andere vakken als 2D Beeldende kunst, 2D Vormgeving, 4D Basis en presenteren en 4D Fotografie. In Zwolle is er ook de module ED (Eigen Dimensie), waarbij de student aan een eigen beeldende collectie werkt, en daarbij de discipline vrij kan kiezen.

Studenten leren een beeldend proces te doorlopen en te communiceren over het eigen werk en dat van anderen. In het domein theorie van kunst en cultuur krijgen studenten de basiskennis en theorie van kunst en cultuur aangereikt. Daarbij komt ook het beschouwen van kunst en cultuur aan de orde. Onderdeel van dit domein zijn bijvoorbeeld de vakken Kunstgeschiedenis Klassieken, Filosofie 1 en 2. Bovendien is het bezoeken van musea onderdeel van dit studiedomein. Binnen het domein Educatie vindt in het eerste jaar oriëntatie op het werkveld plaats. Daarnaast ontwikkelen studenten de basis compe-

tenties op het gebied van (vak) didactiek, pedagogiek, psychologie en onderwijskunde. Hierbij volgen studenten onder ander vakken als Vakdidactiek, Onderwijskunde en Pedagogiek. Onderdeel van het eerste jaar is de eerder genoemde oriëntatiestage.

Het tweede en derde jaar vormen samen de hoofd-fase van de opleiding. Ook hier komen alle drie domeinen aan de orde. In het tweede en derde jaar vindt verdere verdieping plaats binnen de drie domeinen. Studenten krijgen meer en complexere beroepstaken aangereikt. In de hoofd-fase volgen studenten eveneens vakken op het gebied van beeldende kunst en vormgeving. Binnen het domein theorie van kunst en cultuur komen in het tweede jaar vakken als Kunstgeschiedenis Middeleeuwen, Kunstgeschiedenis Renaissance en Barok, Leerpsychologie en Sociale psychologie aan de orde. In het derde jaar komen ook vakken als Kunstgeschiedenis 18^e en 19^e eeuw, Theorie der kunsten Mediacultuur en Onderzoeksvaardigheden aan bod. Het studiedomein educatie omvat in de hoofd-fase de onderdelen Vakdidactiek en Presentatie/ presentatietechnieken. Onderdeel van het tweede jaar is de eerder genoemde basisstage (bij voorkeur in de onderbouw van het voorgezet onderwijs).

De kritische reflectie stelt dat het eerste semester van het derde jaar een voortzetting is van het tweede jaar: het aanleren van de kennisbasis en – vaardigheden binnen de drie domeinen staat centraal. Het tweede semester van het derde jaar vormt de overgang naar het vierde jaar. In dit semester stellen studenten hun eigen profiel voor het afstuderen samen en stelt de student een afstudeerplan op voor alle drie de domeinen. Zoals eerder opgemerkt is ook de vervolgstage onderdeel van het derde jaar (bij voorkeur in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs). Bovendien vindt in het derde jaar de stage van het interfacultaire programma plaats.

Het vierde jaar staat in het teken van het afronden van de drie domeinen en het afstuderen. Studenten formuleren voor elk domein hun eigen leervragen. Deze leervragen passen bij hun persoonlijke profiel en geven richting aan het afstudeerprogramma. De leervragen zijn gericht op verdere verdieping van de competenties of op het wegwerken van eventuele hiaten daarin. Zoals eerder aangegeven kunnen studenten in het vierde jaar ook kiezen voor een LIO-stage (30 EC). Studenten kunnen in het laatste jaar

hun eigen accenten leggen, door bijvoorbeeld binnen een domein een specifiek inhoudsgebied te kiezen of door een domein meer aandacht geven (in de vorm van meer studiepunten). Ook kunnen studenten in het laatste jaar de interfacultaire module Kunst Algemeen (7,5 EC) volgen.

De visitatiecommissie heeft de gebruikte literatuur bekeken en constateert dat deze voldoende relevant en actueel is.

Verschillen tussen locaties

Het is de commissie duidelijk geworden dat het vierde jaar verschillend wordt ingevuld op de twee locaties. Zo hebben studenten van de locatie Arnhem de mogelijkheid om de drie domeinen op verschillende momenten af te sluiten. In Zwolle worden de domeinen voor alle studenten op een vast moment afgerond. Voor studenten die in Zwolle het 'oude' programma van Hogeschool Windesheim volgen geldt dat zij het vaste programma van de opleiding DBKV in drie jaar afronden. Het vierde jaar staat in het teken van individuele profilering middels het kiezen van minoren (een onderzoeksminor (30 EC) en een minor van vrije keuze (29 EC)). Voor beide locaties geldt dat 50% van het onderwijs wordt besteed aan beeldende vakken (het studiedomein beeldende kunst en vormgeving). Ook geldt voor beide locaties dat dit domein wordt afgerond met een eindexamenexpositie.

De commissie heeft tijdens de visitatie met verschillende gesprekspartners gesproken over de verschillen tussen beide locaties en op de locatie Zwolle. Daarbij is door docenten verteld dat er lange tijd is gestreefd naar het realiseren van een gezamenlijk programma. Dit is echter losgelaten, om ruimte te kunnen bieden voor regionale accentverschillen. De eerder genoemde uitgangspunten en de te realiseren competenties zijn door de docenten benoemd als belangrijke gemeenschappelijke elementen. Ook in het gesprek met het faculteitsmanagement is het de commissie duidelijk geworden dat er verschillen tussen locaties kunnen en mogen bestaan binnen de hogeschool, mits er ook een gemeenschappelijke basis is. Daardoor ontstaan er voor aankomende studenten ook interessante keuzemogelijkheden.

De commissie heeft begrip voor het standpunt van de opleiding dat er tussen verschillende locaties accentverschillen zijn. Ten aanzien van het samen-

voegen van de opleidingen DBKV van ArteZ en Windesheim vindt de commissie het positief dat in Zwolle gestart is met een nieuw curriculum, dat de komende jaren verder ingevoerd wordt. Daardoor zullen op deze locatie de verschillen tussen de voormalige ArteZ en Windesheim programma's verdwijnen.

Deeltijd

Op beide locaties wordt een vierjarige deeltijdvariant aangeboden. Deze varianten hebben een vergelijkbare opbouw als de voltijdvariant. Omdat deeltijdstudenten tijdens een eerdere opleiding al de algemene hbo-competenties hebben verkregen, wordt aan de projecten minder studiepunten toegekend. De deeltijdopleiding in Zwolle is afkomstig van Hogeschool Windesheim. Met ingang van 1 september 2015 wordt in deze opleiding gestart met een nieuw curriculum.

Naast de voltijd- en deeltijdvarianten wordt ook maatwerk aangeboden. Dit is bijvoorbeeld geschikt voor studenten die al beschikken over een bachelordiploma Fine Art of Vormgeving. Deze studenten krijgen een aanbod van modules uit voornamelijk de studiedomeinen theorie van kunst en cultuur en educatie. Zij worden in staat gesteld binnen twee jaar hun bachelordiploma DBKV te halen.

Uit de kritische reflectie blijkt dat het internationaliseringsbeleid van de hogeschool nog in ontwikkeling is. De faculteit Art & Design heeft een notitie opgesteld inzake internationalisering. Belangrijke doelen daarvan zijn het vergroten van het mondiale bewustzijn van studenten, uitwisselen van ideeën over artistiekheid en het vergelijken van opleidingen. Middels internationale netwerken zijn er voor studenten mogelijkheden om mee te doen aan uitwisselingstrajecten. Tevens levert een aantal docenten van de opleiding een actieve bijdrage aan internationale congressen.

Samenhang

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de samenhang in het programma op verschillende manieren wordt geborgd. Ten eerste kent het programma een opbouw in (de complexiteit van) kennis en vaardigheden, waarbij vanaf het oriënterende eerste jaar toegewerkt wordt naar het zelfstandig functioneren in de praktijk in het vierde jaar. Als tweede spelen de drie onderscheiden studiedomeinen (beeldende

kunst en vormgeving, theorie van kunst en cultuur en educatie) een belangrijke rol in het bewaken van de samenhang. Deze studiedomeinen komen in elk jaar terug en structureren tevens het afstuderen van studenten. Als derde wordt de samenhang in het programma bevorderd door de relatie met de praktijk. Door de jaarlijkse stages leren studenten de geleerde kennis- en vaardigheden direct toepassen in hun toekomstige beroepspraktijk. Daarnaast wordt met de verschillende werkvormen gestreefd naar didactische samenhang en variatie.

Vormgeving

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. Er is een grote diversiteit aan werkvormen, die aansluiten bij de verschillende toetsvormen. In de werkvormen komt ook het praktijkgerichte karakter van de opleiding naar voren. Bovendien is de commissie van mening dat de opleiding middels de projecten en thema's een duidelijke verbinding tussen de drie studiedomeinen weet te leggen.

De competenties en daarvan afgeleide doelstellingen vormen de basis voor de inrichting van het onderwijs. In de stages en projecten staan competenties centraal, in de andere onderdelen de doelstellingen die van deze competenties zijn afgeleid. De kritische reflectie stelt dat het programma een opbouw kent van aanbodgericht onderwijs naar studentgestuurd onderwijs. Gedurende het programma krijgen studenten meer invloed op de inhoud van hun programma.

Feedback krijgen studenten van hun docenten, stagebegeleiders en medestudenten. Studenten geven elkaar feedback bij samenwerkingsopdrachten, intervisie en werkbeprekingen. Studenten reflecteren op de gekregen feedback tijdens de studieloopbaanbegeleiding en in hun digitale portfolio (zie standaard 12).

De opleiding maakt onderscheid in vakonderwijs, stages, projecten en zelfstandig onderzoek (in het vierde jaar). Het vakonderwijs vindt plaats binnen de eerder genoemde studiedomeinen en is thematisch geordend. Dit betekent dat hetzelfde thema zoveel als mogelijk binnen de drie domeinen aan bod komt. In het vakonderwijs worden verschillende werkvor-

men gebruikt: individuele en klassikale werkbeprekingen, hoorcolleges, werkcolleges, presentaties, frontale instructies, individuele- en groepsopdrachten, tentoonstellen, groeps gesprekken, discussievormen, intervisies, excursies en individuele gesprekken.

Tijdens de stages en de projecten worden studenten vanaf het begin geconfronteerd met authentieke beroepssituaties en problemen. Hierdoor maken studenten zich de competenties eigen en krijgen ze direct een goed beeld van beroepspraktijk.

Het aantal contacturen neemt gedurende de opleiding af. Het eerste jaar kent op de locatie Arnhem gemiddeld 22 contacturen per week en op de locatie Zwolle gemiddeld 24 contacturen. In het vierde jaar is dit respectievelijk 13 en 12 contacturen. De deeltijdopleiding in Arnhem kent in de eerste drie jaar gemiddeld 16 contacturen per week, in het vierde jaar is dat 12. De deeltijdopleiding in Zwolle kent in alle jaren gemiddeld 12 contacturen.

Studenten werken samen aan opdrachten of een project in wisselende groeps grootte en -samenstelling (twee tot acht studenten). In de projecten leren studenten initiatief nemen en een ondernemende houding ontwikkelen. Studenten kunnen verschillende rollen innemen in een project en ook de individuele leerdoelen kunnen per student en per project verschillen.

Instroom

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De commissie vindt dat de opleiding goede toelatingseisen heeft geformuleerd en een heldere toelatingprocedure hanteert.

De opleiding is direct toegankelijk voor studenten met een mbo- (niveau 4), havo-, vwo- of gelijkwaardig diploma. Daarnaast mag de opleiding, volgens de WHW, selecteren op artistiek talent. Dit begrip wordt vertaald in beeldend vermogen (werken vanuit de waarneming en fantasie), inzicht en gevoel voor kleur, vorm en materiaal en oorspronkelijkheid en originaliteit. De opleiding hanteert tijdens het toelatingsexamen ook andere criteria. Deze zijn niet selecterend maar vormen de basis voor een advies

aan kandidaat-studenten. Daarbij worden studenten beoordeeld op creërend vermogen, communicatief vermogen en kritische reflectie. Van kandidaten wordt verwacht dat zij voor het toelatingsexamen drie opdrachten maken, in relatie tot deze drie competenties. Voor voltijd- en deeltijdstudenten gelden dezelfde criteria. Daarbij geldt echter wel dat bij de toelating van deeltijdstudenten de beschikbare tijd voor zelfstudie benadrukt wordt. Ook vullen alle studenten, als onderdeel van het toelatingsexamen, een vragenlijst in over de studie- en levensloopbaan. Het toelatingsexamen omvat altijd een gesprek met de toelatingscommissie.

Voor mbo'ers met aantoonbare affiniteit en talent voor beeldende kunst is een oriënterend en voorbereidend programma beschikbaar. Deze modules worden ontwikkeld en uitgevoerd door derde- en vierdejaars DBKV-studenten.

De kritische reflectie vermeldt dat opleiding er naar streeft om meer vwo-studenten aan te trekken en zo de balans tussen studenten met een mbo-, havo- of vwo-achtergrond te verbeteren.

De faculteit heeft de Gids voor Toelaters opgesteld. Deze is afgelopen studiejaar door alle bacheloropleidingen in gebruik genomen. Daarmee wil de faculteit borgen dat alle opleidingen dezelfde toelatingsprocedure en -eisen hanteren. De commissie vindt dit positief. Bovendien is het de commissie tijdens de visitatie duidelijk geworden dat bij de intake ook specifieke aandacht is voor studenten met een functiebeperking. Hierover is voor leden van de toelatingscommissies een brochure ontwikkeld. Daarmee kan dit al tijdens het intakegesprek aan de orde gesteld worden. Inzake toelating is het uitgangspunt dat iedere kandidaat met talent en een goede vooropleiding wordt aangenomen. De commissie vindt dit een lovend uitgangspunt.

Studeerbaarheid

Standaard 6: Het programma is studeerbaar.

De commissie beoordeelt deze standaard als **volgende**. De studielast is evenwichtig over het programma verdeeld. De commissie vindt echter ook dat studenten een vol programma hebben. Dit is

volgens de opleiding voor een belangrijk deel het resultaat van landelijke ontwikkelingen, waarbij studenten in vier jaar een ongedeelde en ongegraderde bevoegdheid behalen. Uit de gesprekken met de Arnhemse en Zwolse studenten is gebleken dat de opleiding geen echte struikelvakken kent. De Arnhemse studenten vinden de opleiding te doen en hebben opgemerkt dat hen regelmatig gevraagd wordt naar de studielast, bijvoorbeeld tijdens bijeenkomsten met klassenvertegenwoordigers. Zwolse studenten van de Windesheim-variant ervaren de opleiding als zwaarder, omdat zij de drie studiedomeinen in het derde jaar afsluiten. De studielast is volgens de Zwolse studenten van de ArtEZ-variant beter gespreid, doordat docenten bijvoorbeeld in een gezamenlijke agenda de deadlines voor projecten bijhouden. Daardoor zijn de deadlines meer gespreid over de betreffende periode.

De studiepunten zijn evenwichtig over het jaar verdeeld. Concreet kent de opleiding zowel een kwartaal- als een semestersysteem. Een kwartaal omvat een periode van tien weken, bestaande uit acht lesweken en twee weken voor beoordelingen. Daarnaast zijn er projectweken. Na elk kwartaal vinden de tentamens plaats, de herkansingen staan doorgaans vier weken later ingepland. De opleiding wil de studeerbaarheid van het programma bevorderen door zoveel mogelijk gebruik te maken van geroosterde contacturen. Bovendien bevordert dit, volgens de opleiding, de samenwerking tussen en het rendement van studenten. De kritische reflectie meldt dat er piekbelasting van studenten op kan treden, met name in juni. Dan worden de laatste semesters afgesloten.

Omvang en duur

Standaard 7: De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **volgende**.

De opleiding is een vierjarige bachelor met een totale studiebelasting van 240 EC. Daarmee voldoet de opleiding aan de wettelijke vereisten.

Personeel

De visitatiecommissie heeft waardering voor de kwaliteit van het personeel. De docenten hebben een goede relatie met de beroepspraktijk, doordat zij daarin zelf werkzaam zijn. Docenten onderhouden actief netwerken met het beroepenveld, nemen actief deel aan platforms en adviescommissies met betrekking tot de kunstvakken, en schrijven boeken of artikelen die in het werkveld gebruikt worden. Het enthousiasme en de gedrevenheid van docenten wordt ook door studenten herkend.

De commissie heeft geconstateerd dat de hogeschool complex georganiseerd is en dat de organisatie (en – structuur) nog volop in ontwikkeling is. Zij vindt het daarom zeer te loven dat het opleidingsmanagement er in slaagt een hecht en betrokken team neer te zetten.

Personeelsbeleid

Standaard 8: De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De hogeschool kent een adequaat HRM-beleid. Daarnaast krijgen medewerkers voldoende mogelijkheden om zichzelf te ontplooien.

Met het HRM-beleidsplan van 2010 heeft de hogeschool een kentering gemarkeerd van beheersmatig beleid naar personeelsbeleid als sturingsinstrument. In de verdere ontwikkeling van het HRM-beleid worden de medewerkers als belangrijkste schakel gezien om de doelstellingen van de hogeschool te bereiken. In het eerder genoemde HRM-beleidsplan zijn vier speerpunten geformuleerd: verhogen professionaliteit medewerkers, strategische personeelsplanning, professionalisering organisatie en verlaging verzuimcijfer.

Tijdens het gesprek met de facultaire verantwoordelijken voor personeel is duidelijk geworden dat voor de aanname van nieuwe docenten duidelijke criteria gelden. Zo wordt van beeldende docenten verwacht dat zij een bloeiende en boeiende praktijk hebben, enthousiast over hun vak kunnen praten en verbanden kunnen leggen tussen theorie en praktijk. Beeldende docenten krijgen over het algemeen een kleine aanstelling, zodat zij zich ook kunnen blijven richten op hun eigen praktijk. Van theorielocenten wordt verwacht dat zij goed thuis zijn in hun vakgebied en beschikken over didactische vaardigheden om studenten naar een hoger plan te tillen. Bovendien wordt ook gezocht naar docenten die in staat zijn het curriculum van een opleiding verder te ontwikkelen.

Het is de commissie meer in algemene zin opgevalen dat de organisatie waarvan de opleiding DBKV

onderdeel uit maakt, complex is. De complexiteit ontstaat onder meer door de spreiding van de opleiding DBKV over de twee locaties, de verschillende programma's en de recente toevoeging van de Windesheim opleiding. De visitatiecommissie is zeer onder de indruk van de wijze waarop het opleidingsmanagement deze veranderingsprocessen leidt en de mate van draagvlak onder docenten en studenten die daardoor is ontstaan.

Kwaliteit personeel

Standaard 9: Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. Docenten onderhouden via hun eigen praktijk als kunstenaar goede banden met de beroepspraktijk. Ook zijn verschillende docenten werkzaam in het voortgezet onderwijs of als cultureel ondernemer in de buitenschoolse kunsteducatie. Daarnaast heeft de opleiding contacten met het onderwijsveld middels stages van studenten en via netwerken en dergelijke. Tijdens de visitatie bleek dat docenten competent, enthousiast en betrokken zijn.

De kritische reflectie stelt dat de meeste docenten betrokken bij de opleiding specialist zijn en als kunstenaar actief zijn in 2D vormgeving of 3D beeldende kunst. De meerderheid van de docenten heeft een kleine aanstelling (minder dan 0,5 fte). Bovendien is er een beperkt aantal docenten met een grotere aanstelling, zij combineren bijvoorbeeld het geven van beeldende lessen met stagebegeleiding. 73% van de docenten beschikt over een mastertitel. Bij het aannemen van nieuwe docenten zijn affiniteit met onderwijs en actuele vakkennis van het vakgebied belangrijke criteria. Daarnaast is het verzorgen van een proefles vaak onderdeel van de sollicitatieprocedure.

Nagenoeg alle beeldende docenten zijn, volgens de kritische reflectie, werkzaam in de beroepspraktijk als kunstenaar of vormgever. Daarnaast werken zij ook voor andere opleidingen van ArtEZ of andere kunstacademies. Van de beeldende docenten wordt verwacht dat zij regelmatig hun werk exposeren. Tijdens functionerings- en beoordelingsgesprekken is dit dan ook onderwerp van gesprek. De theorie-docenten hebben bijna allemaal een afgeronde masteropleiding en zijn in een aantal gevallen ook werkzaam voor andere opleidingen van de hogeschool (of een ander instituut). Van theorie-docenten zonder mastertitel wordt verwacht dat zij deze binnen vijf jaar behalen.

Het management van de opleiding, de stagebegeleiders en de docenten van het studiedomein educatie onderhouden actieve banden met de beroepspraktijk, het onderwijs. Zij zijn daar in werkzaam of geweest. Middels landelijke verenigingen, adviesorganen en dergelijke zijn er veel contacten (bijvoorbeeld redactie Kennisbasis, Verkenningcommissie Kunstvakken, Platform Samen opleiden en dergelijke).

Bovendien vinden veel contacten met de beroepspraktijk plaats via het reguliere onderwijsproces, bijvoorbeeld bij de begeleiding van studenten bij projecten, stages en afstuderen. Ook worden regelmatig gastdocenten ingezet (zie standaard 10).

Alumni zijn, zo bleek tijdens de visitatie, positief over de docenten. Zij hebben daarbij opgemerkt dat er qua didactiek wel meer variatie in het lesgeven gebracht kan worden.

Ook de studenten met wie de commissie gesproken heeft, zijn positief over de docenten. De Arnhemse studenten vinden hun docenten deskundig en waarderen de mix van oudere, ervaren docenten en jonge docenten. Ze ervaren dat daardoor niet alleen aandacht is voor ambachtelijke vaardigheden maar ook voor de conceptuele aspecten van beeldende kunst en vormgeving. De Arnhemse studenten zijn ook enthousiast over de actuele kennis van hun docenten en hun relatie met de beroepspraktijk. De Zwolse studenten zijn eveneens positief over hun docenten. Zij waarderen de beeldende kwaliteiten van hun docenten, maar hebben ook opgemerkt dat de didactische kwaliteit verschilt per docent.

Omvang personeel

Standaard 10: De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **voldoende**. De opleiding beschikt over voldoende personeel.

Aan de opleiding zijn (sinds september 2013) 52 docenten verbonden, waarvan 27 in Arnhem (9 fte) en 25 in Zwolle (10 fte). Daarnaast krijgen studenten les van docenten die verbonden zijn aan het eerdergenoemde interfacultaire programma. Ook worden voor sommige onderdelen andere docenten van de hogeschool ingezet. De lessen stem en houding worden bijvoorbeeld verzorgd door een theaterdocent. De opleiding maakt tevens gebruik van gastdocenten. Zij brengen specifieke kennis en actuele informatie uit de beroepspraktijk in. In de werkplaatsen worden studenten begeleid door de werkplaatsinstructeurs en –assistenten.

Zoals opgemerkt bij standaard 8, is de docent-student ratio met ingang van studiejaar 2013 – 2014 verlaagd, van 1:21,3 naar 1:23. Deze ratio is voorgescreven door de faculteit en geldt voor alle docentenopleidingen. Het team bestaat voor 88% uit vaste docenten.

In de kritische reflectie wordt opgemerkt dat de leeftijdsopbouw van het docententeam niet in balans is. Daarbij wordt ook aangegeven dat tussen nu en 2020 circa 9 fte aan vaste formatie vrij komt door pensionering van oudere docenten. De opleiding zal dit aangrijpen om de eerder genoemde flexibilisering (zie standaard 8) te realiseren en om meer jonge beeldende docenten aan te nemen. Inzake flexibilisering wordt gestreefd naar een formatie bestaande uit 60% vast, 30% flexibel en 10% zeer flexibel (gastdocenten). De opleiding streeft daarbij naar een vaste kern van meer generalistische docenten met een grotere aanstelling en een groep van meer specialistische docenten met een kleinere, tijdelijke aanstelling. In het facultaire formatieplan voor 2016 worden de streefcijfers genoemd inzake onder andere het aantal docenten met een vaste of tijdelijke aanstelling, het aantal docenten met een mastertitel en het aantal docenten dat een eigen beroepspraktijk combineert met een kleine aanstelling.

Voorzieningen

De opleiding beschikt op beide locaties over goede faciliteiten. De beschikbaarheid van werkplaatsen en de begeleiding in de werkplaatsen zijn daar een belangrijk onderdeel van. De opleiding is actief bezig met het huisvestingsbeleid en streeft ernaar de opleiding, zowel in Zwolle als in Arnhem, op zo weinig mogelijk locaties uit te voeren. Studenten worden goed begeleid, de studieloopbaanbegeleider, de mentor en de decaan spelen daarin een belangrijke rol. Ook voor studenten met een functiebeperking is voorzien in goede begeleiding. Daarbij staat maatwerk centraal. De informatievoorziening aan studenten is voldoende. Daarbij raadt de commissie de opleiding aan te letten op tijdige communicatie van deadlines en werkschouwen naar studenten. De studenten zijn tevreden over de studiebegeleiding en de beschikbare faciliteiten.

Materiële voorzieningen

Standaard 11: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De opleiding beschikt over goede faciliteiten voor haar studenten. Door de diversiteit aan werkplaatsen kunnen studenten zich verdiepen in een uitgebreid palet aan materialen en werkwijzen.

In Arnhem is de opleiding verspreid over verschillende gebouwen. Studenten kunnen gebruik maken van de twaalf werkplaatsen die aanwezig zijn, waaronder die voor keramiek, grafiek, kunststof, metaal, mode en zeefdrukkerij. In Zwolle wordt het onderwijs op twee locaties verzorgd. In Zwolle zijn tien werkplaatsen beschikbaar, voor onder andere animatie, fotografie, hout en audiovisuele studio's. Qua faciliteiten zijn er enkele verschillen tussen de locaties in Arnhem en Zwolle. Zo is het voor studenten mogelijk om in Arnhem meer met kunststof te werken, terwijl in Zwolle de mogelijkheden op het gebied van animatie groter zijn. De werkplaatsen worden bemand door de werkplaatsassistenten en de instructeurs technische vaardigheden. Voor een aantal werkplaatsen geldt dat studenten eerst een werkplaatscursus gevolgd moeten hebben voordat ze in de betreffende werkplaats aan de slag kunnen gaan. Deze technische cursussen worden verzorgd door de instructeurs technische vaardigheden.

Voor beide locaties geldt dat op korte termijn verandering van de huisvesting plaats zal vinden. In Arnhem zullen docenten en coördinatoren worden ondergebracht op de locatie waar ook de bacheloropleiding Fine Art gehuisvest is. De opleiding wil daarmee het aantal locaties waarover de opleiding verspreid is, inperken. In Zwolle wordt begin 2014 extra ruimte in gebruik genomen.

Tijdens het interfacultaire programma wordt gebruik gemaakt van lokalen en werkruimtes van andere faculteiten, zoals theaterzalen.

Daarnaast zijn in Zwolle voor studenten in de afstudeerfase inpandige ateliers beschikbaar. In Arnhem zijn deze niet beschikbaar en kunnen studenten (tegen een schappelijke prijs) een atelier huren in een ander gebouw. De kritische reflectie stelt dat het atelierbeleid wat betreft de opleiding DBKV een discussie punt is. De opleiding wil namelijk dat studenten in de eindfase de beschikking zouden moeten hebben over dezelfde inpandige werkruimtes als studenten van bijvoorbeeld de bacheloropleiding Fine Art. De faculteit zal in de loop van 2014 de mogelijkheden ten aanzien van de beschikbaarheid van ateliers onderzoeken.

De hogeschool beschikt over vijf mediatheken, waarvan het aanbod afgestemd is op de opleidingen van de betreffende locatie. Bovendien heeft de hogeschool op de locaties van haar bacheloropleidingen materiaalwinkels ingericht. Ook zijn er verschillende praktijk-, theorie- en collegelokalen, dans- en muziekstudio's en concert- en theaterzalen beschikbaar. Ook is er op elke locaties de mogelijkheid om het eigen werk te presenteren en exposeren.

De visitatiecommissie waardeert de faciliteiten, en met name de werkplaatsen, van de opleiding. De directe nabijheid van andere kunstopleidingen heeft een stimulerende invloed op de studenten, en dat geldt in het bijzonder voor de studenten die van Windesheim afkomstig zijn.

Studiebegeleiding

Standaard 12: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

De commissie beoordeelt deze standaard als **volgende**. De opleiding kent gedurende de jaren verschillende vormen van begeleiding. De studieloopbaanbegeleider (of mentor) speelt daarin een belangrijke rol.

De commissie ondersteunt het voornemen van de opleiding om de verschillende begeleidingssystemen met elkaar te harmoniseren. Verder is het de commissie opgevallen dat de tijdigheid van communicatie (bijvoorbeeld over het moment waarop een schouw plaatsvindt) volgens sommige studenten te wensen overlaat.

Studenten worden op verschillende manieren begeleid. Ten eerste worden zij door hun docenten dagelijks begeleid op onderwijsinhoudelijk gebied. Ten tweede zijn er stagebegeleiders beschikbaar om studenten te ondersteunen tijdens de stages. De derde vorm van begeleiding is de studieloopbaanbegeleiding, door de studieloopbaanbegeleider (slb'er of mentor). De slb'er is het eerste aanspreekpunt voor studenten bij problemen of specifieke vragen. Elke jaargroep heeft een eigen slb'er. De slb'er houdt overzicht over de studieresultaten van studenten en bespreekt deze resultaten minimaal twee keer per jaar met de studenten. Studenten kunnen daarnaast bij de slb'er terecht voor vragen over hun leer- en loopbaan en voor het bespreken van persoonlijke omstandigheden.

Studenten starten in het eerste jaar, in het kader van slb, met hun digitaal portfolio. In het digitale portfolio verzamelen studenten bewijsmateriaal in relatie tot de competenties van de opleiding.

De kritische reflectie vermeldt dat binnen ArtEZ de rollen van slb'er en mentor verenigd zijn in één persoon. Bij de opleiding DBKV van Windesheim zijn de functies van slb'er en mentor gescheiden. Op dit moment wordt binnen ArtEZ een nieuw slb-programma ontwikkeld en wordt onderzocht of het wenselijk is de functies van slb'er en mentor te scheiden. De positieve ervaringen opgedaan met het slb-programma van de opleiding DBKV van Windesheim worden daarbij zoveel mogelijk benut. Ook is scholing van docenten als slb'er en de inzet van het digitaal portfolio een belangrijk onderdeel daarvan.

De commissie is positief over de begeleiding van studenten met een functiebeperking. Vanaf de intake worden deze studenten actief begeleid, waarbij

de studieloopbaanbegeleider, de mentor en de decaan een belangrijke rol spelen. Middels een studiecontract worden concrete afspraken over begeleiding en benodigde voorzieningen vastgelegd. Procedures zijn vastgelegd en op dit moment wordt een digitaal systeem geïmplementeerd waarmee dit proces kan worden ondersteund.

Tijdens de stages worden studenten begeleid door een stagementor en een stagebegeleider. De stagementor (of schoolpracticumdocent) is de begeleider van de student op zijn stageplek. Vanuit de opleiding wordt de student begeleid door een stagebegeleider (of instituutpracticumdocent). De stagebegeleider brengt een tot twee keer een bezoek aan de stage-school. De stagebegeleider observeert dan de student tijdens een aantal lessen en bespreekt deze lessen met de student en de stagementor. Zoals eerder opgemerkt, worden studenten tijdens lessen vakdidactiek en zo meer voorbereid op de stages.

De opleiding kent een bindend studieadvies (BSA). Dit betekent dat studenten in het eerste jaar minimaal 40 EC behaald moeten hebben om de opleiding te kunnen vervolgen.

De informatievoorziening binnen de opleiding is divers. Informatie inzake roosters, vakbeschrijvingen, studiemateriaal, studievoortgang, onderwijs- en examenregeling en stages is digitaal beschikbaar via de elektronische leeromgeving. Voor de opleiding DBKV zijn aparte sub-omgevingen ingericht voor de locaties Arnhem en Zwolle. Informatievoorziening voor aankomende studenten vindt plaats via de website van ArtEZ, brochures, magazines en de open dagen.

De Arnhemse studenten met wie de commissie gesproken heeft zijn over het algemeen tevreden over de begeleiding die zij krijgen. Ze hebben bevestigd dat zij hun slb'er of mentor twee keer per jaar zien. Studenten hebben ook opgemerkt dat de kwaliteit van de begeleiding verschilt per slb'er of mentor.

De Zwolse studenten hebben tijdens de visitatie opgemerkt dat de communicatie binnen de opleiding verbeterd kan worden. Het is bijvoorbeeld van tevoren niet altijd duidelijk wanneer een werkschouw gepland staat.

Kwaliteitszorg

De visitatiecommissie is van mening dat er een adequaat kwaliteitszorgsysteem is. Op facultair en opleidingsniveau wordt structureel en gestructureerd gemeten. Deze metingen leiden tot aantoonbare verbetermaatregelen. Ook worden de belanghebbenden betrokken bij (de kwaliteitszorg van) de opleiding. Studenten voelen zich zeer gehoord door de opleiding.

Evaluatie

Standaard 13: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie beoordeelt deze standaard als **volgende**. De visitatiecommissie is van mening dat het kwaliteitszorgsysteem adequaat is en structureel en periodiek wordt uitgevoerd. De faculteit en de opleiding kennen een kwaliteitscultuur waarbinnen verbeterpunten tijdig worden gesignaleerd en opgepakt.

ArtEZ kent een centraal kwaliteitszorgsysteem, gebaseerd op de zogenaamde Plan-Do-Check-Act-cyclus. Op basis van jaarlijkse ArtEZ-breed geformuleerde beleidsdoelen, geformuleerd door het college van bestuur, stellen de faculteiten hun jaarlijkse facultaire doelstellingen op. Tijdens bilateraal overleg tussen het college van bestuur en het faculteitsmanagement wordt de voortgang op deze beleidsdoelen besproken. Zowel de ArtEZ-brede en facultaire doelstellingen worden tussentijds en jaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Het is de commissie opgevallen dat het facultaire kwaliteitszorgplan enigszins gedateerd is. Zij raadt de faculteit dan ook aan dit te actualiseren.

De afdeling Onderwijs en Kwaliteit speelt een belangrijke rol in het systeem van kwaliteitszorg. Zo heeft de afdeling voor elke faculteit en opleiding de verschillende evaluatie-instrumenten en -activiteiten in kaart gebracht in de vorm van een evaluatiekalender. Hiervoor is de faculteitsdirectie verantwoordelijk. De opleidingen (opleidingshoofden) nemen de resultaten van de verschillende evaluaties mee in de ontwikkeling van hun programma.

De hogeschool maakt gebruik van een digitaal opleidingsportfolio (DigOport). Dit instrument wordt gebruikt door alle faculteiten en opleidingen om hun plannen en programma's ter verantwoording te publiceren. Het portfolio wordt, volgens de kritische reflectie, ook steeds meer gebruikt om opleidingen te informeren. Onderdeel van het opleidingsportfo-

lio zijn beleidsplannen, de evaluatie-kalender en -resultaten, jaarverslagen, verslagen van overleggen, managementinformatie en dergelijke. Tijdens de visitatie bleek dat het opleidingsmanagement een automatische melding krijgt als er evaluatieresultaten aan DigOport zijn toegevoegd. Ook is naar voren gebracht dat het systeem niet leidend is, indien een opleiding ervoor kiest haar inzet op kwaliteit op een andere manier zichtbaar te maken wordt dat ook ondersteund door de afdeling Onderwijs en Kwaliteit.

Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken met verantwoordelijken voor kwaliteitszorg en het faculteitsmanagement over de kwaliteitscultuur in de organisatie. Het is de commissie duidelijk geworden dat het kwaliteitsdenken een belangrijke kenmerk is van de organisatie. In de afgelopen periode zijn het kwaliteitsdenken en de feitelijke kwaliteit meer zichtbaar en concreet gemaakt door de gestructureerde inzet van diverse instrumenten, waaronder het hierboven genoemde DigOport. De afdeling Onderwijs en Kwaliteit heeft hierin een belangrijke aanjagende rol. De commissie heeft waardering voor deze ontwikkeling en de rol van de afdeling Onderwijs en Kwaliteit daarbij.

Naast de hiervoor genoemde evaluatie-activiteiten, worden door de faculteit ook andere instrumenten ingezet om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Dit betreft onder andere het eerder genoemde formatieplan, het handboek toelaten, een gezamenlijk theorieprogramma voor de bacheloropleidingen (dit zal per 1 september 2014 geïmplementeerd worden) en het ontwikkelen van nieuwe curricula (bijvoorbeeld voor de bacheloropleiding Fine Art te Arnhem) en leerlijnen (bijvoorbeeld op het gebied van samenwerken).

De opleiding DBKV maakt structureel gebruik van evaluatie-instrumenten als de Nationale Studenten Enquête, docent- en vakevaluaties, de eerstejaarsenquête en de jaarlijkse kunstenmonitor (voor

alumni). De resultaten worden in het digitale opleidingsportfolio geplaatst.

Verbetermaatregelen

Standaard 14: De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat de opleiding continu streeft naar verbetering. De doorgevoerde verbetermaatregelen zijn van verschillende aard en van verschillend niveau.

Op basis van onder andere de evaluatieresultaten heeft de opleiding in de afgelopen periode bijvoorbeeld de volgende verbeteracties doorgevoerd:

- het invoeren van de module Arteconomie, in samenwerking met het Art Business Centre van ArtEZ;
- toegenomen aandacht voor praktijkgericht onderzoek in de eindfase van de opleiding;
- een nieuw curriculum voor het eerste jaar van de opleiding in Zwolle (voor de opleidingen DBKV van ArtEZ en Windesheim gezamenlijk);
- opzetten van de propedeusemodule ED (eigen dimensie) waarbij de student aan een eigen beeldende collectie werkt, en daarbij de discipline vrij kan kiezen. Dit vak heeft een plaats gekregen in het nieuwe curriculum omdat uit studentenquêtes naar voren kwam dat de overgang van opdrachtgestuurd werken naar helemaal vrij werken moeilijk gevonden werd;
- het versterken van de leerlijn buitenschoolse kunsteducatie.

Naar aanleiding van de vorige visitatie, in 2008, is onder andere de studielast in het eerste jaar verbeterd. De opleiding heeft daartoe het aantal contacturen vergroot.

Betrekken belanghebbenden

Standaard 15: Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. Het werkveld is betrokken bij de kwaliteit van de opleiding. Er is een opleidingscommissie en de diverse stakeholders worden actief betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding.

Docenten en studenten zijn vertegenwoordigd in de opleidingscommissie, die twee keer per jaar vergadert. De opleidingscommissie bespreekt het onderwijs- en examenreglement en andere punten inzake de inhoud en organisatie van de opleiding.

Studenten zijn betrokken middels het invullen van verschillende evaluaties en bijeenkomsten met klassenvertegenwoordigers. Deze worden drie tot vier keer per jaar georganiseerd door de coördinatoren van de opleiding. Hierbij wordt de inhoud en de organisatie van het onderwijs besproken met de klassenvertegenwoordigers. De studenten van beide locaties, met wie de commissie gesproken heeft, geven aan dat zij zich zeer gehoord voelen door de opleiding. Docenten en management staan open voor feedback van studenten en zetten dit ook om in concrete verbetermaatregelen.

Docenten worden betrokken middels de algemene docentenvergaderingen die de opleiding vier tot zes keer per jaar per locatie organiseert. Daarnaast is er overleg in kleiner verband in het kader van afstemming en onderwijsontwikkeling. Ook de hoofden van de verschillende docentenopleidingen van ArtEZ hebben zeer regelmatig overleg met elkaar.

Het werkveld is betrokken middels de werkveldcommissie en de stagebegeleiders van de scholen. De werkveldcommissie komt minimaal één keer per jaar bijeen. Op beide locaties geldt dat ook gecommitteerden uit het werkveld betrokken zijn bij de beoordeling van de beeldende examens. Zij worden daarbij uitgenodigd feedback te geven op de examenprocedure en het beeldend niveau. Voor stagebegeleiders worden jaarlijkse bijeenkomsten en symposia georganiseerd. Ook voor alumni worden jaarlijkse bijeenkomsten (terugkomsessies) georganiseerd.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding heeft een adequaat systeem van toetsing. De opleiding maakt gebruik van variërende toetsvormen, die aansluiten bij de drie studiedomeinen. De bestudeerde toetsen vond de commissie van adequaat niveau. De commissie ondersteunt de recente inrichting van een toetscommissie. Daarmee krijgt de kwaliteit van toetsing nog meer aandacht binnen de opleiding.

De commissie is op basis van de beoordeelde afstudeerwerken van mening dat het bachelorniveau wordt gerealiseerd. De commissie constateert dat de centrale examencommissie actief betrokken is bij de borging van de toetsing en het eindniveau. Wel adviseert de visitatiecommissie om de (soms grote) verschillen in beoordelingsformulieren te harmoniseren.

Toetsing

Standaard 16, deel 1: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

De commissie beoordeelt deze deelstandaard als **voldoende**. De academie hanteert een adequaat toetsbeleid, dat is afgestemd op het toetsbeleid van ArtEZ. De toetsvormen zijn afgestemd op de verschillende leerlijnen die onderscheiden worden. De commissie vindt het positief dat de opleiding recentelijk een toetscommissie heeft opgericht. Daarmee kan de kwaliteit van de toetsen nog beter bewaakt worden.

Valide en betrouwbaar

Het toetsbeleid van ArtEZ geeft richting aan het toetsbeleid van de opleiding DBKV. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de presentatie van het werk van en door studenten een belangrijk onderdeel is van de toetsing. Dit gebeurt niet alleen intern maar ook extern, naar buiten toe. Daarmee wordt zichtbaar op welke wijze de opleiding zich verhoudt tot de buitenwereld en is er interactie mogelijk tussen de studenten, de opleiding en het werkveld. Andere uitgangspunten zijn onder andere dat elke opleiding een toetsplan opstelt, dat het totaal aan toetsen dekkend is voor de eindkwalificaties en dat zowel formatieve als summatieve toetsing worden ingezet.

Toetsplan

De opleiding heeft het toetsbeleid van de hogeschool vertaald in een toetsplan. De opleiding gaat uit van ontwikkelingsgericht toetsen. Dit past volgens de opleiding bij het gegeven onderwijs, waarbij intensieve procesbegeleiding, gericht op de individuele ontwikkeling van de student, centraal staat. Het individuele proces wordt daarom bij veel onderdelen van het programma benoemd als beoordelingscriterium.

De opleiding hecht veel waarde aan de motiverende werking die toetsen en feedback hebben op het leerproces van studenten. Dit past volgens de opleiding zowel bij het beeldende vak als bij het vak van docent, waarbij de beoordeling van eigen werk of dat van anderen eveneens ontwikkelingsgericht is.

De opleiding hanteert een aantal uitgangspunten in haar toetsplan. Zo wordt er gewerkt met een grote diversiteit aan toetsvormen, dienen toetsen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de gebruikte werkvormen, vindt er jaarlijks integrale toetsing plaats (binnen reële beroepssituaties) en is er sprake van een mix van vakspecifieke en integrale toetsing. Daarnaast zijn proces, ontwikkeling en attitude vaste beoordelingscriteria. Ook wordt bij beeldende vakken en stages het meer-ogen-principe toegepast en wordt onderscheid gemaakt tussen beoordeling en begeleiding.

Beoordelen artistieke competentie

Van studenten van de opleiding DBKV wordt niet alleen verwacht dat zij zich ontwikkelen als docent maar ook dat zij met een eigen artistieke visie werk kunnen creëren. Bij de beoordeling van het beeldende werk zijn eigenheid en creativiteit belangrijke aspecten. Omdat het moeilijk is hiervoor van tevoren criteria te bepalen, maakt de opleiding bij het beoordelen van het beeldend werk gebruik van teambeoordelingen. Binnen deze teambeoordelingen spelen de vakkennis en het oordeelsvermogen van docenten een belangrijke rol. Docenten houden hun vakkennis en oordeelsvermogen actueel doordat zij zelf als kunstenaar of vormgever werkzaam zijn in de praktijk. Daardoor kunnen zij hun eigen oordeelsvermogen toetsen aan de opvattingen in de professionele kunst- en vormgevingswereld.

Toetsvormen in de studiedomeinen

In het domein beeldende kunst en vormgeving worden werkbeoordeling en werkschouw ingezet als toetsvorm. De werkbeoordeling vindt plaats gedurende het semester. Daarbij wordt de student beoordeeld door de praktijkdocent, aan de hand van een beoordelingsformulier.

In de eerste drie jaar van de opleiding wordt elk semester het beeldend werk beoordeeld tijdens de werkschouw. Een commissie van docenten beoordeelt in samenhang en per vak het werk van een student. De praktijkdocent geeft, voorafgaande aan de werkschouw, een voorlopig oordeel. Dit wordt tijdens de werkschouw door de commissie besproken. De commissie beoordeelt de samenhang tussen de producten, de werkhouding en ontwikkeling van de student in het betreffende semester. De visitatiecommissie waardeert het dat bij de werkschouwen altijd meerdere docenten van verschillende disciplines betrokken zijn.

Binnen het domein theorie van kunst en cultuur worden kennis- en inzichttoetsen, presentaties, schriftelijk verslagen, schriftelijke reflecties en essays gebruikt als toetsvorm. Het derdejaarsvak Kunstgeschiedenis 18^e en 19^e eeuw in Arnhem wordt bijvoorbeeld afgerond met een kennistoets.

In het domein Educatie worden, naast de hierboven genoemde toetsvormen ook bijvoorbeeld een lesplan en de stage-activiteiten gebruikt als toetsvorm. Tijdens de stages en projecten vindt integrale toetsing plaats. Studenten verzamelen gedurende de stages en projecten bewijzen voor hun verworven relevante competenties. Deze bewijzen (bijvoorbeeld zelfevaluaties, beoordelingen van stagebegeleiders op de werkplek) zijn onderdeel van het digitale portfolio van de student. De bewijzen worden beoordeeld door de begeleider van de opleiding, in overleg met de stagebegeleider op de werkplek. Middels de stageguides worden studenten en begeleiders geïnformeerd over de procedure en beoordeling van de stages.

Bij de beoordeling van projecten speelt het beroepsproduct dat geleverd is een belangrijke rol. Bovendien wordt getoetst of studenten de samenhang tussen de domeinen kunnen zien en meerdere com-

petenties in (complexe) beroepssituaties kunnen toepassen.

Examencommissie

ArteZ kent een centrale examencommissie. De centrale examencommissie ziet, zo meldt de kritische reflectie, toe op de naleving van de juiste procedures en reglementen, het toetsbeleid en de verschillende toetsplannen. In de centrale examencommissie hebben de vier voorzitters van de vier facultaire examencommissies zitting. De centrale examencommissie heeft bevoegdheden gemandateerd naar de facultaire examencommissies. Zo zijn de facultaire examencommissies onder meer verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de toetsing en examens, het vaststellen van de uitslag ervan en het aanwijzen van examinatoren. De facultaire examencommissies stellen jaarlijks een jaarverslag op.

De opleiding heeft in 2013 een toetscommissie ingericht. Daarmee wil de opleiding de kwaliteit van toetsing structureel op de agenda zetten. De toetscommissie zal zich onder andere gaan richten op de onderlinge afstemming van de vaktoetsen (het vermijden van overlap en borgen van niveau), het professionaliseren van docenten inzake toetsen en beoordelen en het ontwikkelen van passende toetsvormen voor projectonderwijs.

De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met vertegenwoordigers van de centrale en facultaire examencommissie. De facultaire examencommissie is betrokken bij de opleiding middels het goedkeuren van vrijstellingen (vooral voor de maatwerktrajecten en de deeltijdvariant) en de ontwikkeling van het nieuwe toelatingsbeleid.

Het is de commissie duidelijk geworden dat binnen de hogeschool de plaats en rol van de examencommissies nog in ontwikkeling is. In dat kader hebben de leden van de facultaire examencommissie recentelijk meer tijd voor hun taken gekregen. Ook wordt op dit moment een standaardbeoordelingsformulier opgesteld. De commissie vindt deze ontwikkelingen positief, maar wel wat laat gestart.

Leden van de centrale examencommissie hebben desgevraagd aangegeven dat zij steekproefsgewijs bij de eindpresentaties en –beoordelingen van studenten aanwezig zijn. Daarnaast borgen zij het eindniveau van de opleidingen in de faculteit middels ontwikkelde beoordelingsprocedures en het benoemen

van examinatoren. Daarbij geldt dat het beleid inzake het benoemen van examinatoren wordt aangepast waardoor er minder examinatoren komen. De docenten die voorzitter zijn van de commissies die studenten beoordelen, worden benoemd tot examinator. Inzake de theorietoetsen is opgemerkt dat deze vanaf volgend studiejaar een week van tevoren moeten worden ingediend bij de examencommissie, inclusief de bijbehorende antwoordmodellen.

Inzichtelijk voor studenten

Studenten worden via de vakbeschrijvingen (op de elektronische leeromgeving) geïnformeerd over de inhoud van de toetsen, de werkwijze en de beoordelingscriteria. Daarnaast wordt er ook tijdens de lessen aandacht besteed aan de criteria, zoals bij de werksprekingen van de beeldende vakken. Daarmee leren studenten inschatten hoe aspecten als artistieke en creativiteit beoordeeld worden. Uit het gesprek dat de visitatiecommissie voerde met de (Arnhemse) studenten, bleek dat zij een redelijk beeld hebben van waar ze op beoordeeld worden. Voor de beeldende vakken zijn criteria opgesteld, die per vak door de docenten worden toegelicht. Ook de criteria voor de scriptie zijn volgens de studenten duidelijk. Ze waarderen de feedback die ze van hun docenten krijgen. Arnhemse alumni hebben in dit kader opgemerkt dat de herkansingen voor de beeldende vakken niet expliciet ingeroosterd worden, waardoor soms vertraging kan ontstaan. Ook voor de Zwolse studenten is, zo bleek tijdens de visitatie, duidelijk wat in het laatste jaar (of het derde jaar voor de Windesheim-variant) van hen verwacht wordt.

Gerealiseerde eindniveau

Standaard 16, deel 2: De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

De commissie beoordeelt deze deelstandaard als **voldoende**. Tijdens het visitatiebezoek heeft de visitatiecommissie diverse toetsen bestudeerd en geconcludeerd dat deze aan de maat zijn. Ook de vooraf bestudeerde afstudeerwerken zijn van voldoende kwaliteit.

De opleiding meet tijdens de afstudeerfase in het vierde jaar of de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd. Binnen het domein beeldende kunst en vormgeving vindt dit plaats middels een expositie en een presentatie. Studenten krijgen een aantal weken voor de eindexamenexpositie een zogenaamde

groen-lichtbeoordeling. Dit is een formatieve beoordeling waarbij de student een indicatie krijgt of het eindniveau voldoende is. Voorafgaand aan de publieke openstelling van de eindexamenexpositie vindt de beoordeling van de werken van de student plaats. Daarbij geven de begeleidende docenten onafhankelijk van elkaar een cijfer. Ook de gecommitteerde geeft een advies inzake de beoordeling en tot slot wordt het definitieve cijfer vastgesteld.

Het domein theorie van kunst en cultuur wordt afgerond met een scriptie of onderzoeksverslag en een mondeling gesprek. Met de scriptie of het onderzoeksverslag worden de onderzoekscompetenties van studenten getoetst. De scriptie wordt beoordeeld door de eerste en tweede beoordelaar, aan de hand van een beoordelingsformulier. Het cijfer wordt vastgesteld op basis van overleg tussen de twee beoordelaars. Het is ook mogelijk een praktijkgericht onderzoek uit te voeren. Dan heeft de externe begeleider van de student een adviserende rol in de beoordeling. De docenten zijn verantwoordelijk voor het eindoordeel.

Het domein educatie wordt afgesloten met de stage en een presentatie. Tijdens de stages wordt de student begeleid door een begeleider van ArtEZ en een begeleider op de werkplek. Beide hebben ook een rol in de beoordeling van de student. Op basis van het stageplan, de portfoliobewijzen en een evaluatieverslag van de stage voeren de beide begeleiders een beoordelingsgesprek met de student. De stagebegeleider op de werkplek heeft een adviserende rol in de beoordeling. De begeleider van ArtEZ is verantwoordelijk voor de eindbeoordeling van de student. Er wordt gebruik gemaakt van een beoordelingsformulier, dat door beide begeleiders ondertekend wordt.

Zoals eerder aangegeven verschillen de programma's in Zwolle en Arnhem in het vierde jaar iets van elkaar. In Arnhem wordt de opleiding in het vierde jaar afgerond met een beeldend examen, een onderzoek (scriptie), een verslag van de stage en een eindpresentatie daarover. In Zwolle (DBKV ArtEZ), worden de drie domeinen thans met verschillende examens afgesloten: het beeldende examen is vergelijkbaar met het examen in Arnhem. Het domein educatie wordt afgerond met een presentatie van een eigen onderzoek voor psychologie, pedagogiek en onderwijskunde, een assessment op basis van de stages en een didactisch afstudeerproject. Het domein theorie

van kunst en cultuur wordt afgesloten met een mondeling examen voor filosofie en een scriptie en een mondeling examen voor kunstgeschiedenis.

Studenten die het programma van de voormalige opleiding DBKV van Windesheim volgen, ronden de drie domeinen af aan het einde van het derde jaar, met een tentoonstelling van het eigen beeldende werk, een onderzoek op het gebied van educatie en een stage. In het vierde jaar volgen deze studenten onder andere een minor.

Door de ontwikkeling van een nieuw curriculum voor de opleiding in Zwolle, zullen deze verschillen geharmoniseerd worden. In het studiejaar 2013-2014 is het vernieuwde eerste jaar van start gegaan voor alle nieuwe studenten. In de komende periode zullen ook de vernieuwde curricula voor de andere jaren starten.

De studenten (in de afstudeerfase van alle bestaande programma's) met wie de commissie gesproken heeft, hebben bevestigd dat zij zelf een afstudeeropdracht zoeken. Het komt daarbij voor dat een afstudeeropdracht wordt afgekeurd. Ze hebben aangegeven dat ze voorbeelden krijgen van diverse typen opdrachten die kunnen gelden als stageopdracht of afstudeeropdracht.

Om een beeld te krijgen van het gerealiseerde eindniveau heeft de visitatiecommissie op 3 juli 2013 tijdens de eindexamenexpositie het beeldend werk en presentaties van afstudeerders bekeken. Ook heeft de commissie aansluitend twintig scripties (van alle programma's) bestudeerd. De commissie kan zich vinden in de beoordeling van deze afstudeerwerken (bestaande uit beeldend werk plus scripties). Daarbij is zij van mening dat de afstudeerwerken over het algemeen een voldoende eindniveau bereiken, waardoor de visitatiecommissie overtuigd is dat het hbo-bachelorniveau geborgd is in de opleiding. De commissie merkt daarbij op dat zij de kwaliteit van het beeldende werk vooral op de locatie Arnhem hoog vond.

De commissie heeft verder een aantal opmerkingen. Bij het bestuderen van de scripties is duidelijk geworden dat onderzoek onderbelicht is in de bestudeerde scripties. De commissie verwacht dat meer structurele aandacht voor onderzoeksvaardigheden in de curricula (zie ook standaard 3), zal leiden tot verbetering van de scripties op dit onderdeel. Daarnaast is het de

commissie opgevallen dat de beoordelingsformulieren die gebruikt worden zeer verschillend zijn. Zij raadt de opleiding aan, in het kader van de harmonisatie van de programma's, deze op beide locaties versneld op elkaar af te stemmen. De commissie raadt de opleiding tevens aan het vierde jaar van de programma's versneld naar elkaar toe te laten groeien zodat alle studenten de drie studiedomeinen in het vierde jaar afronden (dit gebeurt nu nog bij de oud-Windesheim opleiding in het derde jaar). Tevens kan de opleiding in overweging nemen om een meer integrale afstudeeropdracht in te voeren.

De vertegenwoordigers van het werkveld met wie de commissie gesproken heeft, zijn tevreden over het afstudeerniveau van de studenten. Zij geven aan dat de afgestudeerden zich onderscheiden door hun brede basis.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

Overzicht panelleden en secretaris

Naam (inclusief titulatuur)	Rol (voorzitter / lid / student-lid / secretaris)	Domeindeskundige (ja / nee)
P. Hagnaars	lid	ja
Dr K. Hoogeveen	lid	ja
Ir R. Kloosterman	voorzitter	nee
K. Kuin	studentlid	ja

III Secretaris/Coördinator

Drs T. Buising	Gecertificeerd oktober 2010
----------------	-----------------------------

IV Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer Hagnaars is o.a. Directeur a.i. stichting Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst Utrecht
2	Mevrouw Hoogeveen is lector Kunsteducatie aan de HKU
3	De heer Kloosterman is directeur van evaluatiebureau AeQui
4	Mevrouw Kuin is student Docent BKV aan de AHK

V Overzicht deskundigheden binnen panel¹

Deskundigheid	De deskundigheid blijkt uit:
a. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied	Karin Hoogeveen is onderzoeker en docent op het gebied van o.a. kunsteducatie Piet Hagnaars is door zijn vele bestuursfuncties goed op de hoogte van recente ontwikkelingen in het domein.
b. internationale deskundigheid	Karin Hoogeveen organiseert en participeert in uitwisselingsprojecten op het gebied van cultuureducatie, o.a. met de Aarhus Faculty of Arts. Piet Hagnaars is lid van o.a. het Consortium Common European Framework of Reference in Visual Literacy en Arts and Cultural Education Network of civil servants working in the field of arts and cultural education
c. werkvelddeskundigheid in het voor de opleiding relevante beroepenveld	Piet Hagnaars is actief als directeur van het Kenniscentrum Cultuureducatie. Het centrum ambieert een wezenlijke bijdrage te leveren aan de culturele levensloop van kinderen, jongeren en volwassenen. Vanuit die rol is Hagnaars zeer goed bekend met ontwikkelingen in het werkveld.
d. ervaring met het geven en ontwikke-	Karin Hoogeveen is docent aan de HKU. Naast modules in de

¹ N.B. De secretaris is GEEN panellid

len van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijsvorm(en) ²	M Education heeft ze de onderzoeksleerlijn ontwikkeld voor bacheloropleidingen en doceert hierin.
e. visitatie- of auditdeskundigheid	René Kloosterman heeft diverse visitatiecommissies voorgezeten.
f. studentgebonden deskundigheid	Karlijn Kuin is student Docent BKV aan de AHK, ze is daar tevens lid van de Faculteitsraad..

² Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Bijlage 2 Programma visitatie

Dag 1, donderdag 21 november: Verkenning
(locatie ArtEZ Academie voor Art & Design, Rhijnvis Feithlaan 50, Zwolle)

12.30 – 14.00 Aankomst commissie, lokaal RF 4.009
Werklunch en interne vergadering

14.00 – 15.00 Opleidingsmanagement
Charlotte Bik directeur faculteit Art & Design
Elsbeth Veldpape hoofd DBKV/coördinator deeltijd, Arnhem
Allard Koers coördinator voltijd, Arnhem
Wouter Engelbart coördinator voltijd, Zwolle
Koos Kroon coördinator deeltijd, Zwolle

Kennismaking, doel en programma visitatie, algemeen beeld opleiding

15.00 – 15.30 Inloopspreekuur

15.30 – 16.30 Alumni
ArtEZ Arnhem
Heske ten Cate hoofdredacteur Mister Motley, auteur, organisator
Studium Generale Kabk (Den Haag), curator,
documentair fotograaf Het Parool, afgestudeerd 2012
Lieke Hammink docent CKV, beeldende vorming onderbouw, kunst (beeldend),
kunst algemeen bovenbouw en kunstcoördinator aan het Pallas Athene College, Ede, afgestudeerd 2010
Fien Twijnstra student master onderwijskunde, Universiteit van Amsterdam
en leerlingbegeleider/mentor Luzac College, afgestudeerd 2012
ArtEZ Zwolle
Hessel Canrinus docent beeldende vakken aan De Savornin Lohman, Hilversum
en illustrator, afgestudeerd 2011
Valery Geurtsen docent tekenen en handvaardigheid aan het Meander college,
Zwolle, studeerde ook Spaans, afgestudeerd 2009

Windesheim
Femke Beuting docent kunsteducatie/beleidsmedewerker kunst en cultuur,
Zeewolde, afgestudeerd 2012

16.45 – 17.45 Werkveldvertegenwoordiging

Annebel de Goede docent kunstvakken, CKV en onderwijsontwikkelaar
aan het Montessori College Quadraam, Arnhem, VMBO/Havo
Herman Tibosch educator Kröller-Müller Museum, Otterlo
Cor de Koning directeur onderwijs en ondernemerschap, Cibap vakschool
voor verbeelding, Zwolle, MBO
Anja Rijsemus docent beeldende vorming aan R.S.G. Pantarijn, Wageningen,
Havo/VWO

17.45 – 18.00 Afronding van de eerste dag, bepalen eventuele aandachtspunten voor dag 2

Dag 2, vrijdag 22 november: Verdieping
(locatie ArtEZ Academie voor Art & Design, Onderlangs 9, Arnhem)

09.00 – 09.30 Aankomst commissie, kamer voorzitter College van Bestuur

09.30 – 10.45 Docenten

ArtEZ Arnhem

Leontine Broekhuizen docent vakdidactiek, stagebegeleider, mentor,
docent interfacultair programma, mediacultuur, scriptiebegeleider

Nicole Martinot docent 3d, docent interfacultair programma, mentor, eindfasebegeleider beeldend

Rinke Nijburg docent 2d, eindfase begeleider beeldend

Els Hoogstraat projectleider buitenschoolse kunsteducatie

Willemien Cuijpers docent kunstgeschiedenis, kunst algemeen, mentor,
scriptiebegeleider

ArtEZ Zwolle

Eleanor Grootoek docent 4d, mediacultuur

Jan Smidt docent kunstgeschiedenis, scriptiebegeleider

Windesheim/ArtEZ Zwolle

Wendy Janssen docent filosofie, vakdidactiek

Marieke de Jong docent 3d, projectleider, eindfase begeleider beeldend,
studieloopbaanbegeleider

11.00 – 11.45 Examencommissie

Marcel Doorduyn voorzitter examencommissie Art & Design

Sander Lüske secretaris examencommissie Art & Design Arnhem

Saskia Korsten secretaris examencommissie Art & Design Zwolle/Windesheim

11.45 – 13.00 Lunch

13.00 – 14.00 Studenten locatie Arnhem, inclusief afvaardiging opleidingscommissie

Maria Breg voltijd 1, klassenvertegenwoordiger

Merel van der Velde voltijd 2, honours programme

Yvonne Mak voltijd 3, klassenvertegenwoordiger

Roel Donkers voltijd 4, klassenvertegenwoordiger

Joke Vrij deeltijd 3-4, maatwerktraject

Eelko Meester deeltijd 4, OC-lid

Nynke van de Kamp deeltijd 3, klassenvertegenwoordiger

Helen van den Doel deeltijd 4

Programma, toetsing, kwaliteit docenten

14.00 – 14.45 Pauze

14.45 – 15.45 Studenten locatie Zwolle, inclusief afvaardiging opleidingscommissie

Wimke Smit voltijd propedeuse, nieuw traject

Wendy Kopmels voltijd 2, ArtEZ

Doremiek Lamain voltijd 3, ArtEZ klassenvertegenwoordigster

Annemarie van Woerden voltijd 4, klassenvertegenwoordigster
Claudine Boreel voltijd 3-4, maatwerktraject, ArtEZ
Zamire Giljam voltijd 4, Windesheim, OC-lid
Margith van Houten deeltijd 3, ArtEZ
Karin Christiaans deeltijd 4, ArtEZ

Programma, toetsing, kwaliteit docenten

16.00 – 16.30 Eventueel extra gesprek (afhankelijk van situatie, vooraf te bepalen)

16.30 – 17.30 Aanvullend onderzoek, formuleren conclusies

17.30 – 18.00 Terugkoppeling resultaten, afsluiting van de visitatie

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

Aangeleverd door de opleiding:
Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Uitval Arnhem vt	24 %	20 %	7 %	7 %	17 %	23 %	7 %
Uitval Zwolle vt	25 %	41 %	21 %	8 %	0 %	6 %	15 %

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Cohort	2005	2006	2007	2008
Uitval Arnhem vt	14 %	18 %	21 %	n.b.
Uitval Zwolle vt	0 %	0 %	9 %	n.b.

Tabel 3: Rendement

Cohort	2005	2006	2007
Rendement Arnhem vt	79 %	79 %	68 %
Rendement Zwolle vt	100 %	100 %	91 %

Tabel 4: Docentkwaliteit

Graad	MA	PhD
Percentage	73 %	0 %

Tabel 5: Student-docentratio

Ratio	1 : 21,5
-------	----------

Tabel 6: Contacturen

Studiejaar	1	2	3	4
Arnhem Voltijd	22	19	18	13
Arnhem Deeltijd	16	16	16	12
Zwolle Voltijd	34	12	23	17
Zwolle Deeltijd	12	12	12	12

Eventuele toelichting

De docentenopleiding BKV neemt vaak studenten aan die al een volwaardige Hbo opleiding hebben afgerond. Dit betekent dat deze studenten niet mee gerekend worden in bovenstaande overzichten. In de bijlage daarom de aantallen studenten instroom, doorstroom en uitstroom en bijbehorende percentages volgens onze eigen administratie.

Bijlage 4 Eindkwalificaties

De zeven verplichte bekwaamheidseisen voor leraren zijn opgenomen in het nieuwe profiel. Zie: Bekwaamheidseisen Onderwijscoöperatie. Deze vormen de basis voor de wet Beroepen in het Onderwijs (Wet Bio, 2006) en zijn opgesteld door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL), die in 2011 is opgegaan in de Onderwijscoöperatie. In onderstaand schema is te zien hoe deze zogenoemde SBL-competenties samenhangen met de KVDO-competenties.

Tabel Samenhang KVDO-competenties en SBL-competenties

KVDO		SBL
1 Artistiek	Creëren, Ambachtelijk	3 Vakinhoudelijk en didactisch competent
2 Pedagogisch en Didactisch	Pedagogisch Didactisch	2 Pedagogisch competent 3 Vakinhoudelijk en didactisch competent 4 Organisatorisch competent 5 Competent in het samenwerken met collega's
3 Interpersoonlijk	Communicatief Samenwerken	1 Interpersoonlijk competent 5 Competent in het samenwerken met collega's 6 Competent in het samenwerken met de omgeving
4 Omgevingsgericht	Omgevingsgerichtheid Cultureel ondernemen	4 Organisatorisch competent 5 Competent in het samenwerken met collega's 6 Competent in het samenwerken met de omgeving
5 Kritisch - reflectief	Reflectief Groei en vernieuwing	1 Interpersoonlijk competent 2 Pedagogisch competent 3 Vakinhoudelijk en didactisch competent 4 Organisatorisch competent 5 Competent in het samenwerken met collega's 6 Competent in het samenwerken met de omgeving 7 Competent in reflectie en ontwikkeling

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Studiedomein	Domein - aandeel voltijd jaar 1 t/m 3 in EC			Domein - aandeel deeltijd jaar 1 t/m 3 in EC			Domein - vakken
	1	2	3	1	2	3	
Beeldende kunst en vormgeving Incl. projecten	30	30	30	30	28	28	2D bk-vg 3D bk-vg 4D bk-vg interdisciplinair artistiek onderzoek
Educatie Incl. stage	10	11	12	10	13	15	(vak)didactiek psychologie pedagogiek onderwijskunde presentatie & stemvorming binnenschoolse stage buitenschoolse stage interdisciplinaire/ ckv-stage (praktijk)onderzoek
Theorie van kunst en cultuur Incl. excursies	10,5	11	8	10	10	8	kunstgeschiedenis beeldbeschouwing filosofie-esthetica cultuurgeschiedenis onderzoeksvaardigheden theoretisch onderzoek
Interfacultair programma	7,5	7,5	7,5	4	4	4	
Slb/Portfolio	2	0,5	0,5	1	1	1	
Keuze	-	-	2	5	4	4	
	60	60	60	60	60	60	

Het vierde studiejaar

Het vierde jaar kan in Arnhem op individuele wijze vormgegeven worden binnen bepaalde bandbreedtes. De student kan domeinen op verschillende tijdstippen afsluiten en heeft ook de mogelijkheid om voor een lio-stage te kiezen. Een lio-stage (leraar in opleiding) heeft een wettelijk vastgestelde omvang van 30 EC.

Tabel Studiejaar 4 DBKV Arnhem

Domein	Studielast in EC Zonder lio-stage	Studielast in EC Met lio-stage
Beeldende kunst en vormgeving	30-35-40	20
Theorie van kunst en cultuur	7.5-10-12.5-15-20	10
Educatie	10-15-20	30
Interfacultair Kunst Algemeen (keuze)	7.5	
Totaal	60	60

In het oude stijl-curriculum van ArtEZ Zwolle wordt het model van het getrapt afstuderen gehanteerd in het vierde jaar. De student sluit de domeinen op een vast moment af, met verschillende examens. De student kan zich binnen het domein inhoudelijk profileren.

Tabel Studiejaar 4 DBKV Zwolle, oude stijl

Domein	Studielast
Beeldende kunst en vormgeving	30
Individueel beeldend traject	29
Introductieproject Vlieland	1
Theorie van kunst en cultuur	14
Filosofie-examen	3
Didactiek kunstgeschiedenis	3
Kunstgeschiedenis-examen	2
Scriptie	6
Educatie	14
Stage	5
PPO-onderzoek	3
Buitenschoolse stage	2
Vakdidactiek + examen	4
Vrije ruimte	2
Keuzepunten	2

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

- Kritische reflectie
- Eindwerkstukken
- Literatuur
- Toetsen
- Toetsbeleid ArtEZ
- Toetsplan
- Beleidsdocumenten
- Evaluatieresultaten
- Verslagen werkveldcommissie
- Jaarverslag examencommissie
- Verslagen opleidingscommissie
- Informatie van decanaat en studieloopbaancoaching
- Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens
- Projecten
- CV's en overzichten van docenten
- Studiehandleiding voor de stages
- Vakbeschrijvingen
- Verslagen gecommiteerden
- Eindwerkstukken van de volgende studenten:

Studentnummers:

Arnhem:

1410490

1403776

1503744

1506379

1518692

1504702

Zwolle (ArtEZ):

1500461

1200130

1510838

1518692

1506759

1106117

Zwolle (Windesheim):

1001239

1009614

1010382

1010631

1011395

1021486

1039445

2071121

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

vooraigend aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R.S. Maas Kemmen

Datum:

20 november 2013

Plaats:

Zwolle

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

vooraigend aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

K. Hangevun

Datum:

21-11-2013

Plaats:

Zwolle

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt, **21 11 13**

Handtekening:

Naam: **Piet Kaperaad**

Datum: **21 11 13**

Plaats: **Zwolle**

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: **Karlijn Kuin**

Datum: **21-11-13**

Plaats: **Zwolle**

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voortgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetelende verklaart hierbij het volgende: S. A. L. A. V. I.

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: T. Buisson

Datum: 21-11-2012

Plaats: Zwolle